Qua de te & quid rogas? inquit: Tu mihi ſolus amator me dignus extitiſſe, videris, inquam, verecundior tamen in amore fuiſſe. Equidem cùm ita ſe res habeat, egóq; talis ſim, ſtultum eſſe ducerem, niſi in hoc quoque tibi gratificarer, & in cæteris omnibus, ſiue meis rebus, ſiue amicis indigeas. Mihi quidẽ nihil eſt antiquius, quã vt optimus vir euadã. Ad hoc nemo me magis quàm tu iuuare poteſt. Ego autem tanto viro non obſecutus, vehementius ſapientum increpationes vererer, quàm obſecutus inſipientũ verba: quæ cùm audiſſet, ſolita ironia diſſimulans, ita reſpondit, O amice Alcibiades, videris reuera nõ ignauus viliſque eſſe, ſi vera ſunt quæ de me refers, & ineſt mihi vis quædam per quam ipſe melior effici poſſis, & miram in me pulchritudinem conſpicis, tua forma longè præſtantiorem. Si ita cognoſcens, communicate mecum exoptas, & pulchritudinem pulchritudine commutare, tanquam fœnerator multò plus quàm ego reportare contendis. Nam pro opinione veritatem pulchrorum lucrari conaris & aurum pro aurichalco recipere. Sed ô beate, diligentius animaduerte, ne te mea conditio lateat, cùm nullius ſim pretij. Tunc ſanè mentis oculus acutè incipit cernere, cùm primùm corporis oculus deſloreſcit. Tu verò ab hac ætate es procul. Quæ cũ audiſſem, Mea quidẽ talia ſunt qualia dixi inquam. Neque enim in ore vnum, in corde aliud habeo. Tu autem ita delibera, vt tibi & mihi melius fore cenſes, Probè, inquit loqueris, ergo poſthac inuicem conſultãtes agemus quod vtriſque tam in his, quàm in cæteris omnibus maximè conducturum putabimus. Cùm hæc audiſſem, & obieciſſem, quaſi iaculo quodam ſaucium exiſtimaui, ſurgénſque ne verbum quidem vlterius loqui permiſi: & hunc amictum quem videtis, circundans, erat enim hyems, ſubſtrato huius pallio veteri recubui: & hiſce brachiis felicẽ hunc ſapientemque virũ penitúſque mirandum amplexus, noctem ſic totam quieui. Hæc ſcio non negabis, ô Socrates. Is tamen formam, qua ego maximè fidebam, ſprenit omnino quaſi ridiculam, ſuperbéque contempſi. Deos omnes Deáſque teſtor, ô Iudices, eſtis enim Socraticę ſuperbiæ iudices, me non aliter ſurrexiſſe, ac ſi cum patre, vel fratre natu maiore iacuiſſem. Quam mihi mẽtem poſt hæc fuiſſe putatis, cùm me quidem contẽptum exiſtimarem, eius autem ingenium, temperantiam & fortitudinem admirarer, virum talem nactus, qualem me prudentia & tolerãtia reperturum eſſe nullum credideram? Quapropter qua ratione illic ſuccenſerem ab eóque diſcederem, haud inueniebam, neque rurſus quibus illecebris ipſum mihi conciliarem. Noueram equidem difficilius hũc pecuniis, quàm Aiacem ferro domari poſſe, & id quo facilius irretiri illum ſperaueram, me fefellit. Ambiguus itaque & huic viro magis quàm alius quiſquam alteri mancipatus circunuagabar. Hæc omnia tunc à me facta ſunt. Procedente poſt hæc tempore militia illi ſimul mihíque obuenit aduerſus Potidæam, fuimúſque Socrates & ego in eo exercitu contubernales atque conuictores. Primùm quidem laborum patientia non me ſolum, ſed alios omnes longè ſuperabat: & ſi quo in loco, vt accidere ſolet in bello, cõmeatus deficeret, nulli pares huic reperiebantur ad famem ſitímque perferendam. Rurſus verò in abũdantia rerum & comeſſatione, menſáque militari ſolus hic frui poſſe videbatur. Et quãuis bibere nollet tamen ſi cogebatur omnes protinus bibendo lõgè vincebat: & quod omnium maximè mirabile eſt ebrium, quiſquam eum nunquam cõſpexit. Sed hoc mihi adhuc & ſtatim probari poſſe videtur. Aduerſus autem hyemes & frigora, quæ illis in locis aſperrima ſunt, mirabilia faciebat. Quandoque enim gelu maximo intolerabilíque facto, ita vt nulli exire de tabernaculis auderent & ſiqui exibant; non niſi ſuffarcinati admodum, pedéſque & crura pellibus panniſq; laneis diligẽter circumuoluti: Socrates per hoc ipſum tempus ita exibat cum cæteris militibus vt nihil ad eam veſtem adiungeret, quã primò ferre ſolitus erat. Nudis verò pedibus per glaciem facilius incedebat, quàm cum calceis alij. Milites verò hæc intuentes, ſe contemni ab eo ſuſpicabantur. Et in his quidem talis erat Socrates. Quid autem fecerit tolerantiſſimus vir in eodem exercitu, operæpretium eſt audire. Nam cùm aliquãdo cogitatio quædam incidiſſet, ſtetit cogitans eodem veſtigio à matutino tẽpore: cúmq; explicare id quod cogitabat non daretur, perſtabat cogitans, nec dimittebat: & iam meridies erat, militéſque id ſenſerant, ac mirabantur, altérque narrabat alteri Socratem ab aurora ſtetiſſe cogitantem. Demũ verò ab Ionia quidã milites, cùm nox jam immineret, cœnati prius: erat enim tunc æſtas, circa eum ſtrata poſuerunt & in frigore iacuerunt, illum obſeruãtes, an per noctẽ quoque perſeueraret. Socrates verò ſtetit vſq; ad auroram ſequentem, ac ſolis exortum. Poſtea verò abiit, cùm jam ſolẽ naſcentem ſalutauiſſet. In prœliis quoque qualis fuerit, non eſt ſilentio prętereundũ. Nam cum ea pugna fuit, ex qua me quaſi optimum pugnatorem duces exercitus præmiis donauerunt, nemo alius me ſeruauit quàm Socrates. Videns enim me grauiter vulneratum nequaquam deſeruit, ſed ante me proſiliens, meipſum atque arma mea protexit, ab hoſtibúſque ſeruauit. Atque ego tunc iſta prædicãs conatus ſum, vt nõ mihi, ſed Socrati huic, à quo ſeruatus eram, dona illa traderentur. Neque iſta confutaueris, neque veluti falſa negaueris Socrates. Tunc ſanè duces ad meam reſpicientes dignitatem, donare me maluerunt, te in primis, ô Socrates obſecrante, vt mihi nõ tibi honor exhiberetur. Sed pręclarum ô viri, fuit Socratem videre, cùm exercitus noſter à Delio fugeret. Nã interfui quoque huic prælio, & quidem ex equo pugnans, cùm Socrates ipſe pedes eſſet. Profligatis igitur noſtris, ac fuga iã omnium facta, Socrates vnà & Laches pedem referebant. Atque ego cum in hos caſu incidiſſem, bono animo eſſe iuſſi méque nunquam deſerturum eos dixi. Hîc igitur eò melius aſpicere potui Socratem quàm apud Potidæam, quòd ipſe cõfiſus equo, minus formidabam. Primùm igitur intueri licebat, quanta cautione ac præſenti animo Lachem ſuperaret. Deinde mihi viſus eſt, ô Ariſtophanes, quod & cum hîc facere ais, incedere ſuperbus, & oculis quietè omnia circunluſtrans, cautéque examinans ſingula. Hoſtes ſiquidem ciuéſque viciſſim reſpiciebat, oculis & aſpectu præferens, oſtẽdénſque vel remotioribus, ſi quis eum inuadat non eſſe id impunè facturum. Itaque tutè abibat & ipſe & alter. fermè enim qui ita incedunt, nemo eos inuadit, ſed eos qui effuſa fuga deferuntur. In multis quidem aliis mirificè laudari Socrates poteſt, ſed talia ſunt, vt cæteri quoque forſan nonnulli eádem laudem mereantur: verùm illa præcipua in hoc, per quæ nemini aliorum hominum, neque antiquorum, neque nouorum eſſe ſimilis reperitur. Nam qualis Achil-

les



les fuit, talem coniectet forſan aliquis fuiſſe Braſidam & alios quoſdam: & qualis Pericles, tales Antenorẽ atque Neſtorem. Sũt alij quoque qui hoc modo cõferri inuicem poſſunt. Sed qualis Socrates eſt, qualíſque eius mira dicendi ratio, nemo propè ad eius ſimilitudinem accedit, neque veterum, neque eorum qui nunc ſunt, niſi vt ego nunc dixi, atque aſſimilaui. Quippe nulli hominum, ſed Silenis & Satyris ſimilis ipſe eſt, eiúſque ſermones. Nam & hoc à me prætermiſſum erat prius ſermones eius perſimiles eſſe Silenis apertis. Siquis enim huius ſermones audiat, videntur prima, vt fertur facie nimium eſſe abſurdi. Nomina quippe & verba exteriori aſpectu Satyri cuiuſdam contumelioſi habitum præ ſe ferunt. Aſinos enim, fabróſque ærarios, & ſutores calceorum, coriarióſque ſemper habet in ore, eadémque ſemper dicere de eiſdem videtur, vt omnes ferè qui minus experti peritiue ſint, verba illius irrideant. Verùm ſi intus aſpiciat quis eius ſermones, primò quidem reperiet ſenſuum profunditatem habere ſolos aliorum omnium, & inſuper diuiniſſimos eſſe ac plurimas virtutum ſpecioſiſſimas imagines continere, atque ad plurima ſeſe extendere: imò omnia præcepta comprehendere, quibus inſtrui debet is, qui honeſtè benéque eſt victurus. Hæc ſunt, ô viri conuiuæ, in quibus Socratem laudo, ac etiam de quibus conqueror. Audiſtis enim interim quas mihi iniurias intulit. Nec aduerſus me ſolum ita ſe geſſit, verùm etiam aduerſus Charmidem filium Glauconis, & aduerſus Euthydemum Diocle natum, alióſque permultos eadem fecit quos ipſe ſub ſpecie amatoris fefellit: nam pro amatore amatus euaſit. Quamobrem te quoque Agatho admoneo, vt huius ſimulationes diſſimulationéſque caueas, & ex his quę ego ſum paſſus, hunc cognoſcens rem tuam cures, neque ſecundum prouerbium, ſtultorum inſtar accepto incommodo ſapias. Cùm hæc Alcibiades dixiſſet, eius audacia & loquendi libertate riſum omnibus concitatum eſſe Ariſtodemus narrabat, quoniam viſus eſt & amore Socrãtis eſſe captus. Sobrius mihi videris, ô Alcibiades, Socratem dixiſſe. Alioquin nunquam ita artificioſè longo verborum circuitu facto occultè id ſtuduiſſes, cuius gratia cætera omnia dixeras quod in orationis calce, vt præter propoſitum proferre videreris, tandem appoſuiſti, quaſi non omnia idcirco dixeris, vt me ab Agathone diſiungeres. Arbitraris me neminem præter te vnum amare debere, Agathonem verò à nullo alio quàm abs te amari. Verùm non latuit nos quid ſibi vellet tuum illud Satyricum Silenícúmque figmentum. Sed, ô amice Agatho, danda opera eſt, vt nec iſti ſua machinamenta proficiant, nec vllius calumniæ inter me ac te iactæ diſſidium faciant. Vera, ô Socrates, Agathonem reſpondiſſe, loqui videris. Quod ex eo coniicio, quia vt nos ſeiungeret, inter te ac me ſe medium interpoſuit. Sed nihil hoc illi proderit: hinc enim ſurgens, prope te ſedebo. Sic agendum profectò, dixiſſe Socratem. hîc infra me ſede Prò Iupiter exclamaſſe Alcibiadem, Qualia perpeti me vir cogit? In omnibus ſuperare me vult. At ſi aliud nihil, ſaltem, ô mirifice, medium hîc Agathonem ſedere permitte. Nequaquã decet, reſpondiſſe Socratem. Tu enim me laudaſti. Oportet autem me nunc ad dexteram hunc ſedentẽ laudare. Sí ergo poſt te maneat Agatho, haud me rurſus laudabit, prius quàm à me laudetur. Sed dimitte vir felix, neque huic meas laudes inuideas. Equidem laudare illum vehementer deſidero. Hui hui Alcibiades, Agathonem ibi dixiſſe. Quid hîc moror? Hinc iam diſcedo vt me Socrates laudet. Mos is Socratis eſt, Alcibiadem reſpondiſſe, vti eo præſente nemini liceat alteri formoſos ſibi conciliare. Vide nunc obſecro quàm facilè & quàm probabili ratione hunc ad ſe traxerit. Surrexit ergo Agatho, vt apud Socratem requieſceret. Tunc ſubitò debacchantes multi patentes fores nacti, nam paulò antè quis cõtrà exierat, ingreſſi ſunt, & circa illos conſederunt. Quorum ſtrepitu turbata ſunt omnia, nec vllus poſt hæc modus in bibendo ſeruatus. Eryximachum, ac Phædrum, alióſque nonnullos abiiſſe, Ariſtodemus recenſuit; ſéque diu dormiuiſſe, nam longæ tunc noctes erant, & circa auroram gallis iam cantantibus ſurrexiſſe. Somno excitum inueniſſe, quòd alij quidem partim dormiebant, partim diſceſſerant. Agatho verò, & Ariſtophanes, atque Socrates ſoli adhuc vigilabant, bibebántque ampla quadam phiala, facto in dexteram circuitu ſibi inuicem ſuccedentes. Socrates autem in ipſis diſputabat. Neque aliorum ſe recordari Ariſtodemus, inquit, neque enim ab initio adfuiſſe, & ſomno fuiſſe grauatum. Summam verò diſputationis illius extitiſſe, quòd Socrates illos fateri cogebat, eiuſdem viri officium eſſe tragœdiam, comœdiámque componere, cúmque qui arte tragicus eſt, eſſe quoque comicum. Cùm hæc illi coacti potius quàm perſuaſi conceſſiſſent, ſe ſomno dediſſe, Ariſtophanem primò, Agathonem deinde exorta iam luce, Socratem verò dormientibus illis in Lyceum, ipſo vt conſueuerat, comitante, fuiſſe profectum, & lotum ſolito ſe more diem totum exercuiſſe, ac demum ad veſperam domi requiuiſſe.

Prouerbium.

# PHAEDRVS, VEL, DE PVLCHRO.

## MARSILII FICINI ARGVMENTVM.

*PLato noſter poeticæ muſæ, quam à tenera ætate, imò ab Apollinea genitura ſectatus eſt, furore grauidus, primum peperit liberum totum penè poeticum, & candidiſſimum, candidiſſimus, & de pulchritudine ſimul atque Amore vir pulcherrimus, omniúmque amore digniſſimus, vt meritò cæteros quoque liberos deinceps ediderit venuſtatis & gratiæ planos à venerea Muſa exordium felix auſpicatus, ſolúſque omnium venuſtatem vbique cum dignitate coniunxerit. Quoniam verò plurima huius libri myſteria in Theologia & libro de Amore expoſuimus, argumẽtum eius breuiſſimè perſtringemus. Sympoſium de Amore quidem præcipuè tractat, conſequenter verò de pulchritudine. At Phædrus gratia Pulchritudinis diſputat de amore. Neque ab re omnino inſerta eſt oratio Lyſiæ, atque oratoria diſputatio. Pulchritudo enim & ad mentem, & ad viſum, auditúmque pertinet. Quò fit, vt vbi de animorum nominúmque pulchritudine agitur, itémque de pulchritudine corporis, meritò de orationis pulchritudine diſputetur. Statim verò ipſo exordio Socrates inter iocandum ſeria nimium tradit præcepta, Omnia ob ſapientiæ ſtudium penitus contẽnenda. Potiſſimum ſapientiæ ſtudium conſiderare ſeipſum. Inter hæc artificioſiſſima loci deſcriptio allegoricè ſignificat Academiam: Platanus Platonem: Caſtum arbuſtum, amoris Platonici & Socratici caſtitatem: Fõs in communicanda ſapientia largitatem: ornamenta cætera oratorios poeticóſq; flores quibus Academia Platonis abũdat. Repræhẽditur iure Lyſias quòd qualis ſit amoris affect⁹ inquirat, neque prius amorem ipſum definierit, neque diſtinxerit. Cõſidera inter hæc amoris Socratici pudicitiam, nonnulla enim minus*

*honeſta*

*honeſtæ pronũtiaturus obuoluto capite exorditur. Mox inuocat Muſas, vt teni nuius honeſtam ipſæ ſuo ſaltẽ ſplẽdore elocutionis honeſtent. Sed antequam turpem vituperet amatorem, ne in eodem ſit quo Lyſias crimine, turpem amorẽ definit eſſe cupiditatem quadam ſiue libidinem à ratione rebellẽtque ſuperet opinionem ad recta tẽdentem, & ad formæ rapiat voluptatem. Sed dum ad definiendum pergit, duos nobis tribuit duces, vnum quidem appetitum voluptatis ingenitũ alterũ verò legitimã quãdã opinionẽ acquiſitam paulatim per diſciplinam & ad honeſta ducentem. Verum hos nobis intrinſecos duces, extrinſeci duo monent, Dæmon quidã aereus opinionẽ, aqueus verò libidinẽ. Poſtquàm verò definiuit, multis rationibus adoleſcẽtes à turpib⁹ amatoribus ſegregat. Tum verò interea mirabile nota myſteriũ, Moſaico myſterio ſimile. Malorum plurimis in ipſo ſtatim principio, dæmon aliquis immiſcuit voluptatem. Quoniam verò non tam philoſophicam quàm poeticã agit perſona, ſubdit ſe correptum à dæmone, quòd Amorẽ Dei nomen vituperauerit. Idq; facit, vt diſtincturus Amorẽ poetico potius quàm dialectico more diſtinguat. In his animaduertes grauiſſimum peccatum eſſe in Dei nomen delinquere. Rurſus in animo eſſe præſagium. Deinde poeticis quibuſdam ambagibus artẽ à furore ſecernit. Furorem in diuinum diuidit & humanum. Diuinum in quatuor, ſcilicet in vaticinium, myſterium, poeſim, atq; amorem. Prouidẽtiam religionẽmq; cõfirmat. Sapientiã diuino furore infuſam humanæ ſapientiæ longiſſimè anteponit. Antequam peragat animarũ tractatũ particularium, animas in medium communes adducit, ſcilicet mundi animam, quam nominat Iouẽ atque ſub ea duodecim animas ſphærarum duodecim mũdanarum quibus ſubdit totidẽ ordines dæmonum, totidémque particularium animarũ. Singulis verò currus accõmodat, id eſt cæleſtia corpora atq; ſẽpiterna. De rationalibus animabus diſputat, diuinis atque humanis, de circuitu vtrarũque: & qua ratione hominum animæ tam in cælo animarũ cæleſtium contemplationem comitẽtur, quàm ſuper cælum angelicum ſequatur intuitũ. Quid vero in anima Currus vehiculum, alæ, auriga, equi, Fatũ, caſusque in corpus, quid iterum Iupiter in cælo magnus, cęteriq; Dij ſequẽtes, in Theologia exponim⁹. Satis verò tibi fuerit in pręſẽtia intelligere geminas alas eſſe geminum inſtinctum menti ingenitum, ad ſuperna animum eleuãtem: in intellectu quidem inſtinctum ad diuinum verum, in voluntate verò inſtinctum ad diuinum bonum pro viribus conuertentem. Quando verò hi quidem remittuntur, inclinatio autem vegetalis naturæ intenditur ad corpora gubernanda animas fractis iam alis in elementa deſcendere Pythagorici putant. Poſt hæc cadentem de cælo animam in nouem diſtribuit gradus. In his omnibus & poetica licentia vtitur, & Pythagorica potius quàm propria narrat. Inter hæc animaduerte ſimilem animarum deſcribi caſum à Pythagoricis, atque dæmonũ à prophetis. Numerũ quoq; nouenariũ, tã choris angelicis, quàm lapſis inde dæmonibus conuenire. Mitto nũc quòd ſimilẽ quendam caſum Pherecydes Syrius narrat dęmonibus accidiſſe: Additque Ophionem, id eſt ſerpẽtem dæmonicum fuiſſe caput exercitus rebellantis à mente diuina. Huic & ſimile quod in myſteriis diuinis cõtinetur: Iouẽ ſcilicet inferiores dæmones ad inferos deturbaſſe. Sed ad dialogum redeamus. Denique virum purgata mente deo deditũ, omnibus inde bonis impleri, ſolũq; ſapientẽ eſſe, quamuis quaſi extra ſe poſitus, vulgò derideatur velut inſanus. Poſt hæc deſcendit ad diuinum legitimi amoris furorem, quem accendi putat in animo, quando pulchram aſpiciens corporis formam, diuinæ pulchritudinis, quam quondam contemplatus fuerat facilè recordatur, illiusque recuperandæ deſiderio inflammatur, & furit. Sed cõtrarium huic deſcribit furorẽ quaſi ferinum, à forma corporis non ad diuinum intuitum aſcendentem, ſed ad venereum congreſſum turpiter deſcendentem. Deſcribit rurſus humanum quendam furorem inter diuinum atque ferinum in eius accenſum animo qui admiratione formæ corporeæ occupatus, neq; obliuioni diuinam tradit omninò, neque penitus recordatur. Quò fit, vt neque intemperatus ſit omnino, neque etiã temperatus, ſed modò quaſi incontinẽs, modò cõtinens, videatur. Quærẽs poſtea cauſas, ob quas alij alios aut magis minúsue ament, cõfugit ad ſidera, quorũ ab initio ſint comites animę. Tot enim animarum ordines humanarum in Timęo diſponit, quot in cælo ſunt ſtellæ. Hinc reuertitur iterũ ad vires animæ diuidẽdas: & rationem quidẽ aurigam vocat geminos verò appetitus equos geminos: appetitum rationalem equum bonũ, appetitum irrationalem equum malum. ſed in hoc genere appetitum vergentem ad iracundiã, minus malum, declinantẽ verò ad concupiſcentiam, magis malũ. Deinde paſſiones amantium tam continentium quam incontinentium, mutuúmque amorem quaſi poeta depingit. Quo fit, vt non aliter his allegoricè indulgendum ſit quàm canticis Salomonis. His actis, cum de pulchritudine quæ ad mentem, & quæ ad viſum pertinet, tractauiſſet, iam ad examinandam orationem Lyſiæ pergit, atque oratoris officium demonſtrandum, vt pateat qualis orationis pulchritudo ſit, quæ pertinet ad auditum. Pulchritudinem orationis in ordine collocat, videlicet vt caput habeat à fine differens, habeat & media, capiti & fini & inuicem neceſſariò copulata. Huiuſmodi ordinem in primis ab oratore præcepit obſeruauit. Probat autem neminem oratorem rerum eſſe poſſe, niſi rerum prę́ſertim humanarum, animorũmq; ſcientia habeat. Quò autẽ orator id aſſequi poſſit, pręcipit vt à dialectico facultatem diſcat diuidendi atque componendi, quem eſſe vult pręcipuum veritatis indagandæ, inueniendæque inſtrumentum: & in Philebo dei nũcupat donum, propterea quòd ſicut in mũdo perpetuum dei officium eſt diuidere atque cõponere, ita & dialectici eſt in arte. Ideóque cõſummatum dialecticum, id eſt metaphyſicum indicat tanquam deum eſſe colendum, cõparat poſt hæc inuicẽ oratores, vituperátque eos, qui veriſimile verò anteponentes, populum fallant atque ſeipſos ſtultéque confidũt quid veri potiſſimùm ſimile ſit etiã abſque veri ipſius notitia poſſe cognoſcere. Mox optima quadam nota præcepta. Tria primùm oratori neceſſaria ſunt, Ingenium, Doctrina, Exercitatio. Philoſophia opus eſt ad ipſam maximè cuiuſque artis perfectionẽ. Ab exercitatione dialectica, rerúmque contemplatione ſublimiũ, tandẽ mentis ſublimitas vſque ad agendum efficax comparatur. Quę quidem duo in artium maximarũ perfectione magnopere neceſſaria ſunt. Deinde comparat oratorem non legitimum coquis, adulatoribúſque, quemadmodum in Gorgia: legitimum verò, medico. Proinde regulam tradit, qua tã animi quàm corporis, imò rei cuiuſque natura ſit cognoſcẽda, ſtatimque redit ad oratoris officium. Subdit ob ipſum ſcribendi officiũ literas in Aegypto, à dęmone quodã Teuthe vna cum cæteris diſciplinis inuẽtas fuiſſe. Deridet præterea ſcribendi ſtudium, in eo videlicet qui per literas indubitatam poſteris confidat patefacere veritatẽ. Atque Pythagoreorum more probat cõtemplationem traditionémque veritatis in animos, potius quàm in libros. Quod in epiſtolis quoq; cõfirmat. Deniq; ſolũ oratorẽ laudat, qui ingenio ſit ſtudióq; philoſophus. Cõcludit verò dialogũ oratione, votiſq; pulchritudinẽ animi à deo petentibus. In quã cõſidera Socratẽ cæteris omnino ſpretis ſola pulchritudine animi, id eſt ſapiẽtia eſſe contẽtum, verumtamen indicare, hanc ipſam non tam humano ſtudio quàm diuino munere comparari.*

## SOCRATES, ET PHÆDRVS.

•

O AMICE Phædre, quónam & vnde. PHÆD. A Lyſia ô Socrates, Cephali filio. Pergo autem deambulandi gratia extra vrbem. Plurimum enim tempus cum eo ſedens à matutino ad hanc vſque horam illic cõſtiti. à quo autem meóq; ſodali Acumeno perſuaſus deambulando exerceor. quod quidem exercitationis genus facilius ſalubriúſque ille quàm currendi certamen exiſtimat. SOCRA. Probè ille quidem, ô amice, monet. Verumenimuerò Lyſias erat, vt videtur, in vrbe. PHÆD. Erat. nam apud Epicratem diuertit in hanc Olympio proximam Morychi domum. SOCRAT. Quid rei agebatur illic? An videlicet orationis epulo Lyſias vos accepit? PHÆD. Scies, modò tibi otium ſit obambulanti vnà mecum audire. SOCR. Quid verò? nónne putas me iuxta Pindarum, negotio etiam anteferre, tuam & Lyſiæ collocutionem audire? PHÆD. Perge igitur. SOCRA. Dicas modò. PHÆD. Atqui diſputatio illa, ô Socrates, tuis auribus congrua. Sermo nanque fuit qui habitus eſt, neſcio quo modo amatorius. Scripſerat enim Lyſias ſolicitatum ex pulchis iſtis quendam, ſed non ab amatore, in cóque ipſo



ipſo ſeſe oſtentauit, quò probet non amanti magis, quàm amãti gratificandũ eſſe. SO. O generoſum virum! Vtinã ſcriberet inopi potius, quam opulento, & ſeni quàm iuueni, & in cæteris omnibus ita affecto vt ego & noſtrum cõplurimi ſumus, eſſe gratificandũ. Siquidem vrbana & publicè vtilis foret oratio. Me tamen cupido tãta cœpit audiẽdi, vt ſi Megaras vſq; deambulãdo proficiſcare, atq; Herodici more vbi ad murum acceſſeris, protinus inde recedas, non te relinquã. PHÆ. Quid ais optime Socrates? An putas quæ Lyſias multo tempore per otium compoſuit diſertiſſimus omniũ, qui nunc ſunt, ſcribẽdi, ea me rudem ita vt illo dignum eſt cõmemoraturum? permultũ certè abſum. atque mallẽ equidem id mihi, quàm multũ auri adeſſe. SOC. O Phædre, ſi ego Phædrũ ignoro, mei quoq; oblitus ſum. ſed horum ſanè neutrũ eſt. Id enim certè ſcio, quod non ſemel tantũ ille Lyſiæ ſermonẽ audiuit, ſed iuſſit ſæpius recenſeri. Lyſias autẽ parebat libens. Nec vero Phædro id ſatis fuit, verùm ſumpto demum libro, quæ maximè cupiebat, conſiderauit. Quòd cũ feciſſet illic à matutino vſq; ſedendo fatigatus, deãbulatũ abſceſſit. per Canem, vt equidẽ reor, memoriæ mandans, niſi fortè prolixior erat oratio. Tendebat autẽ modò extra muros, vt ea ipſa meditaretur. Obuians verò homini ſermonũ amore inſano, eo conſpecto lætatus eſt, quia cõgaudẽtem coexultantémque foret habiturus, ac pergere vnà iuſſit. Deinde verò ab homine ipſo ſermonum auido rogatus dicere, ſimulabat grauari, quaſi non cuperet referre: tandẽ verò, & ſi nemo ſponte audire vellet, erat ad audiendũ illata vi coacturus. Te ergo Phædre rogarim, quod etiã non rogatus facturus es, mihi nunc vt facias. PHÆ. Satius eſt igitur vtcunque poſſum dicere. Videris enim non prius me dimiſſurus, quàm pro viribus dixero. SOC. Verè nimiũ tibi videor. PHÆ. Sic igitur faciã. Sed enim verba quidem ipſa, ô Socrates, non edidici: ſentẽtias autẽ penè omnium, quibus amantẽ oſtendit à non amante differre, teneo equidẽ, eaſq; breuiter referre tibi per ordinẽ pergo à principio exordiens. SOC. Oſtende amabò, prius quid in ſiniſtra habes ſub pallio. Suſpicor enim te librum ipſum habere. Id ſi ſic eſt, ita cogita, me quidẽ te magni facere, attamẽ præſente Lyſia, me tibi auditorem præbere nõ eſt conſilium. ſed age, oſtende. PHÆ. Deſiſtas. Magna de ſpe me deiecisti, ô Socrates, quam in te habui, nempe ingenium vnà tecũ exercitaturus. Sed vbi vis ſedentes legamus? SOC. Huc circa Ilyſſum fluuium diuertamus. Poſteà vbi videbitur, ſedentes requieſcemus. PHÆ. Peropportunè decalciatus ſum: nam tu quidem ſemper. Facilè igitur erit nobis per aquulam ipſam vadere, & nõ iniucũdum præſertim hac anni amœnitate atq; diei. SOC. Perge igitur, & ſimul conſpice vbi ſedeamus. PHÆ. Vides illã altiſſimã Platanum? SOC. Video. PHÆ. Ibi & vmbra, & ventus modicus, & mollis herba, vbicũq; ſedere, vel etiam recumbere velimus. SOC. Perge igitur. PHÆ. Dic mihi, ô Socrates, Nónne hic olim fertur Boreas ab Ilyſſo Orithyam rapuiſſe? SOCRA. Fertur quidem. PHÆ. An non hic grata, pura & nitida apparet aquula, puellarúmq; apta ludis? SOC. Nequaquam, ſed paulo inferius ad duo vel tria ſtadia, vbi Dianæ templum offendimus, atq; ibidem ara quædam eſt Boreæ. PHÆ. Non adeò noui. Sed dic per Iouẽ Socrates, tũne hanc fabulam putas veram fuiſſe? SOC. Iam ſi non putarem, vt ſapientes, abſurdus non eſſem: deinde rem cõmentans ventũ Boreæ dicerem proximis è petris, cum Pharmacia ludentem Orithyam deieciſſe, atque ita mortuam, raptam hinc à Borea fingi, vel ex Areopago. Eſt enim & alia fama non ex hoc loco, ſed ex illo raptam fuiſſe. Ego autẽ, ô Phædre, iucũda quidem hæc exiſtimo, ſed curioſi nimium atq; anxij, nec porrò fortunati viri, non ob aliam cauſam, quàm quòd ei neceſſe ſit Centaurorum & Chimeræ formã interpretari. Atq; etiã confluit turba Gorgonum & Pegaſorum, aliarúmque mõſtroſarum multitudo formarum. Itaq; ſi quis hęc nõ ita vt narrantur, eſſe credat, ſed ad conuenientẽ ſenſum ſingula velit traducere, ruſtica quadã ſapiẽtia fretus, otio nimium indigebit. Mihi verò ad hęc otium non eſt ob eam, ô amice, cauſam, quia nondum queo ſecundũ Delphicum pręceptũ meipſum cognoſcere. Ridiculum igitur puto, cùm mea ipſe ignorem, aliena perſcrutari velle. Quare his dimiſſis atq; exiſtimationi quam de his paulò antè narrabam, fide adhibita, non ipſa quidem, ſed meipſum conſidero, vtrũ ego ſim beſtia aliqua Typhone multiplicior, ardentiórque, & furioſior, ſiue placatius quoddam & ſimplicius animal diuinæ cuiuſdã mitiſq; ſortis natura particeps. At, ô amice, nónne hæc ad quam inter loquendum peruenimus, ea erat arbor ad quam nos ducebas? PHÆ. Hæc certè ipſa. SOC. Per Iunonem præclara diuerſio. Nam Platanus iſta patulis admodũ ramis & procera eſt, & altitudo viticis illius, opacitaſq; pulchra nimium & amœna, ac præcipuum nunc habet floreſcendi tempus, vt omnis circũ locus ſuauitate cõpleatur odoris. Fons quoq; nitidiſſimus ſub Platano fluit aquæ admodũ frigidæ, vt ex tactu pedis conìectare liceti quem nymphis & Acheloo ſacrum eſſe à puppis & imaginibus iſtis cõiecto. An non aduertis prætereà quàm iucunda & dulcis hic aura ſpiret? Aeſtiuum inſuper quiddam & canorum cicadarum ſubreſonat choro. Sed omnium ornatiſſimum eſt, herbam ipſam aſpicere, vt ſenſim in prato accliui caput hominis molliter recumbentis ſuſcipere eſt apta. Itaq; tu perquàm optimè me quaſi hoſpitem deduxiſti, ô amice Phædre. PHÆ. O admirabilis vir, abſurdiſſimus quidem videris: & profectò quod ais, hoſpiti cuidam deducto, non incolæ ſimilis es: ita neque fines noſtros tranſiſſe vnquam, neque extra mœnia ipſa egreſſus appares. SOC. Ignoſce mihi optime Phædre. Nam diſcendi cupidus ſum, agri verò & arbores nihil docere me poſſunt, ſed homines qui in vrbe verſantur. Tu autẽ videris mihi exeundi incitamentum inueniſſe: vt enim fameſcentibus animalibus frondes, aut fructus porrigẽtes ea ducunt, ita tũ mihi librum porrigens, per totam Atticam & aliò quò velis, perduceres. Iam igitur cùm huc peruenerimus, recumbere mihi placet. Tu autẽ in qua potiſſimum figura videbitur commodiſſimè poſſe legere, ea aſſumpta leges. PHAE. Audi igitur. Mearũ quidem rerum ſtatus ſic ſe habet, & id maximò nobis, vt audiſti, conducturum puto. Arbitror autem me non minus ob id abs te ſi quid petiero conſequi debere, quòd amore tui captus minimè ſum. Nam amatores cùm primùm libidinem expleuerunt, collati beneficij pœnitet: eos verò qui amore irretiti non ſunt, non eſt cur pœnitere conueniat vnquam. non enim coacti, ſed ſponte cùm optimè de ſuis rebus conſultauiſſent, pro rerum ſuarum facultate beneficia contulere. Præterea amatores mente quandoque reuoluunt, quàm negligenter res ſuas

*Ridiculũ eſt, quem quis ſua ignoret, aliena ſcrutari.*

*Quòd in tes homines, non inter arbores verſandum.*

*Oratio Lyſiæ contra amatores.*

propter amorẽ adminiſtrauerint, & quæ ſuo damno contulerint beneficia, quóſve labores ſubierint, ideóque dignam amatis gratiã retuliſſe exiſtimãt. Sed hi qui amore decepti non ſunt, neq; rei domeſticæ neglıgẽtiã, neque labores præteritos, neque propinquorũ diſcordias ſe incurriſſe amici cauſa cõqueruntur. Quamobrẽ tantis malis ſublatis, nihil aliud reſtat, niſi vt prompti ſint ad omnia quæ grata illis fore exiſtiment, peragẽda. Aiunt plerique, amatores idcircò pluris facere oportere, quòd maxima erga amatos charitate deuincti ſint, ſempérque parati, tũ dictis, tum factis amatis obſequi, etiam ſi ex hoc cęteros omnes offenderint. Quorũ ſententiam veram non eſſe hinc facilè coniectamus, quòd tranſlata ab aliis in alios beneuolentia, poſteriores amatos prioribus anteponunt: ac ſi recentiores iuſſerint, ſuperiores malis afficiunt. Atqui quanam ratione decet tale quid illi concedere, qui ea calamitate affectus eſt, quam nunquam expertus quiſquam cõceſſerit? Enimuero & ipſi inſanire potius quàm ſapere confitentur, & noſſe præterea inſaniam ſuam, ſed continere ſe minimè poſſe. At verò qui ſapiunt, quónã pacto eorum qui ſic affecti ſunt, conſilia voluntatéſque probabunt? Præterea ſi ex amantibus optimum eligere velis, ex paucis tibi optio dabitur: ſin autem ex aliis commodiſſimum tibi ſodalem quęſiueris, ex multis ſanè licebit eligere. Maior verò ſpes eſt, hominẽ amicitia tua dignũ inter multos quàm inter paucos repertum iri. Si igitur ex legum conſtitutione publicam vereris infamiã, meminiſſe oportet amatores qui ita ſe amandos cenſent, vt ipſi alios amant, ſolere palàm, quòd non fruſtra inuigilauerint, gloriari. Eos verò qui nõ amant, quoniam continere ſe poſſunt, ſolere quod optimum eſt, potius quàm rumorem multitudinis quærere. Adde quòd vulgus cùm ſentiat amatores amatos ſequi aſſiduè, atque hoc operæpretium putare, ſuſpicatur ne turpis eos cupiditas ceperit, aut fortè iam capiat. Non amantium verò familiaritatem improbare non audet: Scit enim neceſſarium eſſe homines inuicem, vel amicitiæ, vel commoditatis alicuius cauſa ſæpe verſari. Proinde ſi te metus inuaſerit putantem difficile fore vt maneat amicitia, imò ſimultate orta accidere cõmunem vtriſque iacturam: te verò concedente ea quæ multi facis, maximè læſum iri: non iniuria amatores valde timebis. Multa enim illos offendunt, atque omnia in ſui detrimentũ accidere arbitrantur. Quapropter amatos verſari inter alios prohibent, metuẽtes ne diuites eos opibus ſuperẽt, aut docti viri intelligentia præſtent: atque omnino ſiqui egregium aliquid in ſe habere videantur, ab iis amatos procul arcere conantur. Ita vt ab iis abſtineant perſuadentes, amicis omnibus priuant. Tu verò ſi rerum tuarum ratione habita melius quàm illi deliberaueris, ab eis diſſenties atque abibis. Qui autem amore tui capti non ſunt, ſed propter virtutem, quę oportet efficiunt, aliorum tibi familiaritatem minimè inuidebunt: ſed potius oderint eos qui tibi hærere noluerint. arbitrantes ab illis quidem te deſpici, à familiaribus verò iuuari. Quamobrem multo maior ſpes eſt amicitias ex hoc commercio, quàm inimicitias prouenire. Accedit ad hæc quòd amantium plurimi prius corpus cupiunt, quàm aut mores, aut alia quæuis ad amatũ pertinentia nouerint. Quò efficitur, vt dubium ſit an extincta cupiditate in amicitia perſeuerent. Non amantibus autẽ, qui cùm prius etiã amici eſſent, non agebant oblectamenti gratia omnia, conſentaneum eſt nõ adeò ardentem conflari beneuolẽtiam, ſed ipſorum officia monimenta futurorum accipi. Quinetiã melior euades, ſi mihi credideris, quàm ſi amatori præbueris aures. Nam amantes præter modũ dicta & facta tua laudibus efferunt, partim quia verentur ne te offendãt, partim quia propter cupiditatis ardorem in iudicando falluntur. Talia enim quædam amor deſignat: infortunatos quidem, ea etiam quæ aliis moleſtiam nullam præbent, triſtia putare cõpellit: fortunatos autem & voti ſui compotes, quæ lætitia digna non ſunt, cogit tanquam iucunda laudare. Quapropter miſerari eos magis oportet, quàm diligere. Quòd ſi mihi credideris, primò quidem non ob præſentem voluptatem, ſed ob futuram vtilitatem adero tibi, non amori mancipatus, ſed mihi imperãs, neq; ob minimas cauſas, aliquãdo graues inimicitias ſuſcitabo, imò verò ob maximas vix tandẽ commotus, inuoluntariis erratis ignoſcam, voluntaria emendare & deuitare conabor. Hæc ſunt ad multum tempus duraturæ amicitiæ argumenta. Si autẽ tibi videtur non poſſe firmã, niſi amore, amicitiã naſci, animaduertere debes, quòd hac ratione, neque filios multi faceremus, neque parentes, neq; fidos eos haberemus amicos, qui nõ ex amoris huius ardore, ſed aliis quibuſlibet ſtudiis facti eſſent amici. Ad hæc ſi egenis gratificandum eſt maximè, conuenit omnino non meliores homines, ſed pauperrimos iuuare. Maximis enim liberati malis gratias ingentes habebunt. In propriis quoque & priuatis ſumptibus nõ conuocãdi amici erunt, ſed eſurientes & ſupplices. Hi enim beneficium maximi facient, te ſectabuntur, ad fores opperientur, applaudent, gratias ingentes agẽt, vota pro te fundẽt. Cæterùm decet forſitan nõ egenis maximè indulgere, ſed his potius qui referre gratiã poſſunt: neq; amantibus ſolùm, ſed beneficio dignis: neque his qui forma tua delectantur, ſed qui tibi etiam ſeni profuturi ſint: nec illis qui voti ſui compotes facti, palàm ſeſe iactabũt, ſed qui verecundi tacebũt: neque illis qui breue ad tempus te colent, ſed qui per omnem vitam ſimiliter diligent: neq; illis qui extincto cupiditatis ardore, inimicitiarum occaſiones inquirent, ſed qui forma defloreſcente, virtutẽ ſuam conſtantiamq; oſtendent. Tu igitur quæ dixi, memẽto. atq; id cogita, quòd amantes ab amicis increpãtur, quaſi turpe quiddã ſit amor. At eos qui non amant, nullus familiariũ ob id vituperat, quòd hoc pacto malè ſibiipſi cõſulant. Forſitan me rogabis, nunquid omnibus nõ amantibus obtemperare te moneam. Ego autem puto neque ipſum quidem amatorem iuſſurum eſſe te erga omnes amãtes hanc eandem mentem habere. Neque enim accipienti, id pari gratia dignum, neque tibi cæteros latere volenti, ſimiliter facile. Oportet autẽ iacturam quidem ex hoc nullam, vtilitatem verò ad vtroſque aliquam prouenire. Ego iam dicta ſufficere arbitror: ſi quid autem tibi addendum videtur, interroga. Quid tibi videtur, ô Socrates? Nónne mirificè oratio hæc & cæteris rebus & verbis compoſita eſt? SOC. Mirum in modum, ô amice, ita vt obſtupuerim. atque ita, ô Phædre, propter te affectus ſum, dum te reſpicerẽ, quia mihi videbare in legenda oratione geſtire. Putans ergo te talia magis quàm me cognoſcere, te ſecutus, ô diuinũ caput, ipſe quoq; tecũ vnà bacchatus ſum. PHAE. Siccine tibi videtur iocandũ: SOC. Ego tibi iocari videor: An non ſeriò loqui; PHAE.





Nullo modo, ô Socrates, ſed verum dic per eum qui amicis præeſt, Iouem, putas quenquam Græcorum hac ipſa de re plura atq; maiora dicere poſſe? SOC. Quid verò? laudandum ſcriptorem eo ſolùm cenſemus, quia ea dixerit, quæ oportuerit, ac non eo ſolùm, quia dilucidè & rotundè, & eleganter ſingula verba poſuerit? Si enim vis, tui gratia concedẽdum eſt, nam me quidem ob ignauiã meam & imperitiã latuit. Eloquentiæ enim dicentis ſolum intendi, ad id verò nec Lyſiam quidẽ ipſum ſufficere ſe exiſtimare putabam. Profectò mihi viſus eſt, ô Phædre, niſi tu aliud dicas, bis & ter eadẽ repetiſſe, quaſi deeſſet illi copia eadem de re multa dicendi, vel quaſi nulla ſibi de hoc cura eſſet. Ac mihi viſus eſt ſeſe oſtentare, quòd poſſet eandẽ rem aliter & aliter dicendo vtroq; modo luculenter dixiſſe. PHÆ. Nihil ais, ô Socrates, hoc enim maximè oratio habuit. Nam quæ erãt in re de quibus cõmodè dici poſſet, eorum nihil prætermiſſum eſt, vt præter illa quæ ab hoc dicta ſunt, nemo eadem de re plura, aut probabiliora dicere poſſit. SOC. Id ego non iam amplius confiteri poſſum, priſci enim ſapientéſq; viri & mulieres qui de his dixerunt ſcripſerúntq;, redarguent me, ſi tui gratia conceſſero. PHÆ. Quidnam iſti? & vbi tu meliora audiſti? SOCR. In præſentia quidem non ſatis memini. Sed profectò alicubi audiui, vel Sapphus pulchræ, vel ſapiẽtis Anacreontis, vel ſcriptorum aliorũ. Vnde verò hoc ipſe coniecto? quia plenum, ô beate, mihi ſentio pectus aliorum, & non deteriorum, quæ dici poſſunt: quòd verò ex meipſo nihil tale cognouerim, intelligo, meæ inſcitiæ conſcius. Reſtat igitur me inſtar vaſis hæc ex aliorũ fontibus hauſiſſe, ſed iterũ ob ruditatem meam, & quo modo, & à quibus perceperim, oblitum eſſe. PHÆ. Optimè, ô generoſe, dixiſti. A quibus quidẽ acceperis, & quomodo, neq; etiam ſi iuſſero, dicas. At illud dicas, quod profiteris, rurſus habere te plura & præſtantiora his, quæ à Lyſia ſcripta ſunt: quòd ſi feceris ab iſtis abſtinens, auream tibi promitto in Delphis ſtatuã æquilibrem, quòd nouem illi principes ſolent, non meam ſolum, ſed tuã etiã ponere. SOC. Amiciſſimus es, & reuera aureus, ô Phædre, ſi me dicere putas Lyſiam omnino aberrauiſſe, ac poſſe præter hæc omnia meliora alia dici. Hoc enim ne deterrimo quidem ſcriptori arbitror euenire. Principiò quantum attinet ad id de quo ſermo habetur, putáſne aliquẽ probare volentẽ non amanti magis quàm amanti gratificandũ eſſe, niſi probauerit non amantem prudẽtem eſſe, amãtem verò inſanum, & illũ quidẽ laudauerit, hunc vituperauerit, quæ ſanè neceſſaria ſunt, alia deinde quæ dicat habiturũ? Sed exiſtimo hæc talia ſinenda, & ſcriptorib. ignoſcenda eſſe, nec inuentionẽ horum, ſed diſpoſitionẽ eſſe laudandã. at illorũ quæ non ſunt neceſſaria, & difficulter reperiuntur, nõ diſpoſitionem ſolùm, ſed inuentionẽ etiam laudandam puto. PHÆ. Concedo quod ais. tolerabiliter enim dixiſſe videris. faciam igitur & hoc ipſe modò. Amantem enim quàm non amantem magis ægrotare, præſupponere tibi permittã. In aliis autem, ſi plura & præſtantiora, quàm Lyſias dixeris, iuxta Cypſelidas in Olympia affabrè factus ſtabis. SOCR. Seriò id accipis, ô Phædre, quòd virum tibi dilectiſſimum reprehendi. Ego verò tecum iocabar. Ac me putas reuera hoc aggreſſurum eſſe, vt aliud quiddam præter illius ſapientiam ornatius & copioſius dicam. PHÆ. Hac de re, ô amice, in eaſdem anſas perueniſti. dicendũ tibi omnino eſt, vtcunque poteris. Ac vt ne moleſtam illam rem comœdorũ ſæpius inuicem reſpõdere cõpellamur, caue, neue illud me dicere cogas: Si ego, ô Socrates, Socratẽ ignoro, mei quoq; ipſius oblitus ſum. Et, cupiebat quidẽ, ſed ſimulabat grauari. Demũ ita cõgita, nõ eſſe nos prius abituros hinc, quàm tu dixeris, quæ habere aiebas in pectore meliora. Sumus enim ſoli, & quidem in ſolitudine. Ego autẽ iunior & robuſtior. Ex his omnibus intellige quid dicam, nec velis coactus potius, quàm ſponte loqui. SOCR. At enim, ô beate Phædre, ridiculus ero, ſi ipſe rudis, cum optimo illo ſcriptore contendero, ac de rebus eiſdem ex tempore diſputauero. PHÆ. Scis, vt ſe res habet? Deſine apud me gloriari. Ferme enim inueni, per quæ te compellam. SOCRA. Ne dicas obſecro. PHÆ. Ne dicam? Imò verò iam dico. Ad iuſiurandum me vertam. Iuro enim tibi per aliquẽ Deũ, vel ſi vis, per hãc platanum, niſi tu dicas in eius conſpectu, me nũquam poſthac cuiuſquam orationem tibi oſtenſurum eſſe, vel nunciaturum. SOC. Papæ, ô inuenuſte, quàm pulchrè repeiſti, quã arte virum collocutionum ſtudioſum & cupidum, ad quiduis agendum compelleres? PHÆ. Quid ergo cùm talis ſis, tergiuerſaris? SOC. Minimè amplius, quãdoquidem tu ita iuraſti. Qui enim quirem ab his epulis abeſſe? PHÆ. Dic igitur. SOCRA. Scis quid agam? PHAE. Qua de re dicis? SOCRA. Obuolutus dicam, vt celerius tranſcurram ſermonẽ, ne ad te reſpicens, ob pudorem impediar. PHAE. Dicas modò. cætera vt vis, ſic facito. SOCR. Iam agite, ô Muſæ dulces, ſiue propter cantus ſpeciem, ſiue propter muſicum genus illud ſuauium & ſtridularũ cognomen habetis, meum adiuuate ſermonem, quem me dicere optimus iſte cõmpellit, vt eius ſodalis, qui primò huic ſapiens videbatur, nunc magis etiam videatur. Erat puer quidam, imò verò adoleſcentulus egregia indole præditus: huic autem erant amatores complurimi: quorum vnus vir ſanè verſutus cũ nihilo quàm cæteri, minus eum amaret, perſuaſit puerò ſe non amare. Cũq; flagitaret aliquando ipſum illud ipſum. non amanti potius, quàm amanti gratificãdum eſſe perſuaſit, atq; ita inquit. In omnibus, ô puer, vnicum principium iis qui bene conſulere volunt, eſt intelligere quid illud ſit de quo conſulatur, vel omnino aberrare neceſſe: pleroſq; verò latet, quòd neſciant rei ſubſtantiam. Tanquam igitur ſcientes, in diſquiſitionis principio non declarant. Procedentes verò quod par eſt, conſequitur, vt nec ſibi, nec aliis conſentanea loquantur. Tibi igitur & mihi ne accidat quod in aliis damnamus, poſtquam nobis diſcrepatio eſt, verùm cum ãmãte potius, quàm non amantẽ amicitia ſit ineũda, quid amor ipſe ſit, & quam vim habeat, definitione ex cõſenſu poſita cognoſcam', atq; ad id reſpiciẽtes referentéſque conſideremus, emolumentúmne, an detrimentum afferat. Quòd igitur cupiditas quædam ſit amor, omnibus manifeſtum: quòd verò etiam qui non amant, pulchra ſeu bona cupiunt, nõ ignoramus. Vt igitur quo amans à nõ amante diſcernitur, intelligamus, ſcire oportet duas in vnoquoque noſtrûm ideas eſſe dominantes atq; ducentes, quas ſequimur quócunque ducũt. Altera quidem eſt innata nobis voluptatũ cupiditas. Altera verò acquiſita opinio optimi affectatrix. Hæ autẽ in nobis quandoque conſentiũ, quandoque in ſeditione & diſcordia ſunt: & modo hæc, modo altera peruincit. Quando igitur opinio ad id quod optimum eſt, ratio ducit ac ſuperat, hæc ipſa viuen-

di poteſtas temperantia nominatur. Quando verò cupiditas abſq. ratione ad voluptates trahit, nobiſq. imperat, imperium hoc libido vocatur. Libido autẽ cùm multiformis ſit, multarúmque partium, multas vtiq. appellationes habet, & harũ formarũ, quæ maximè in aliquo exuberat, ſua illũ appellatione nominatũ reddit, nec vllum ſuis decorũ aut dignũ tribuit cognomentũ. Circa cibos enim ſuperatrix rationis, & æqui boniq́, pręterea aliarum cupiditatum cupiditas, ingluuies appellatur: & eũ qui hãc habet, hac ipſa appellatione nũcupatũ reddit. Rurſus quæ circa ebrietatẽ tyrannidem exercet, ac eum quẽ poſſidet, hac ducit, patet quod habebit cognomen. atq. alia horũ germana, & germanarũ cupiditatum nomina vbi aliqua maximè dominatur, quomodo ponenda ſint, manifeſtum eſt. Cuius autẽ gratia ſuperiora omnia diximus, ferè iam patet: ſiue tamen dicatur, ſiue non, magis quàm ſi prætermiſſum ſit, patebit. Nam cupiditas abſq. ratione quæ ſuperat opinionẽ ad recta tendentẽ, rapitque ad voluptatẽ formæ, & à cognatis cupiditatibus circa corporis formam vehementer corroborata peruincit & ſuperat, ἀπ' αὐτῆς τῆς ῥώμης, id eſt robore & vehemẽtia, ἔρως, id eſt amor appellata eſt. Num tibi, ô amice Phædre quemadmodum mihi, videor diuinũ quiddam paſſus fuiſſe? PHAE. Profectò quidẽ, ô Socrates, præter ſolitum profluens quædã amplitudo te cœpit. SOC. Silentio igitur me audi. Nam reuera diuinus hic videtur locus. Quare ſi ſæpius nymphis procedente ſermone corripior, ne mireris. Ea certè quæ modò canebam, à dityrambis non multum diſtant. PHAE. Veriſſima narras. SOC. Horum equidẽ tu cauſa es. ſed audi cætera, ne abeat id quod ſuperuenit. Hæc verò Deo curæ erunt. nos diſputando ad puerum reuertamur. Age igitur, ô optime, quid ſi id de quo conſulitur, dictũ & definitum eſt. Reſpicientes ergo ad hoc quod reliquũ eſt, videamus quid emolumenti, vel damni ab amante, & non amante, ei qui obſequitur, ſit meritò prouenturum. Hominem libidini mancipatũ, & voluptatibus ſeruientem neceſſe eſt amatũ ſuum pro viribus ſibi quàm iucundiſſimum reddere. Aegrotanti verò quicquid non repugnat, iucundum: quod verò melius, aut æquale, moleſtũ. Quare neq. præſtantiorẽ, neque parẽ amator amatum ſponte vnquam patietur eſſe. Inferiorem autẽ, indigẽtiorémq. quoad poterit, ſemper efficiet. Deterior ignorans ſapiente, forti timidus, ineptus ad dicendũ rhetorico, hebes acuto. Hæc & plura inſuper animi mala cùm natura inſunt vel fiunt amato, gaudet amator, atque alia inſuper inferre conatur. Alioquin voluptate priuatur. Inuideat ergo neceſſe eſt amator amato, atque eũ ab omni cõſuetudine ſtudióq. vnde vir excellens euadere poſſit, amouẽs, vehementer officiat. Maximè tamen ex priuatione illius obeſt, quod prudentiſſimum efficit. Prudẽtiſſimum verò diuina facit Philoſophia, à qua amator procul abducere amatum cõpellitur, metuẽs ne ab eo, ſi fiat ſapientior, contẽnatur. Deniq. omnia efficit, quibus ille omniũ ignarus euadat, admiretúrque amantem. Qualis cùm fuerit, amatori quidem iucundiſſimus erit, ſibi autem ipſi pernicioſiſſimus. Atq. ita in ęis quæ ad intelligentiã pertinent, noxia eſt cum amatore cõſuetudo. Poſthac videndũ quo pacto is quo bono dulce anteponere cogitur, corpꝰ illius quem amat, ſi commiſſum ſibi fuerit, ſit curaturus. Optabit profectò corpus non ſolidũ, ſed molle & delicatum, non ſub ſole, ſed vmbra nutritum, quod procul à periculis & laboribus ſiccíſq; ſudoribus, muliebri & delicato victu fuerit educatum, coloribus alienis extraneíſq; ornamentis ex propriorum defectu ornatum, cæteríſque horum ſimilibus conſuetum. Quæ omnia cùm prolixius recenſere indignum ſit, ſummatim in præſentia cõcludemus, vt reliqua proſequamur. Talem ſanè corporis habitum in prælijs & quauis alia ingenti neceſſitate, hoſtes quidem audacter inuadunt, amici autẽ ipſiq; amatores huic maximè metuunt. Sed hoc iam tanquam manifeſtũ dimittendũ eſt. Deinceps verò dicendum quid nobis emolumẽti, vel damni in rebus externis amantis familiaritas & cuſtodia præbeat. Atque hoc omnibus, amatori præſertim, eſt manifeſtum, quòd amiciſſima, chariſſimáque, & diuiniſſima poſſeſſione orbum fieri amatũ deſiderat. Parentibus enim, neceſſariis, amicis priuari eum exoptat, exiſtimans eos dulciſſimæ ipſius cum amato cõſuetudini impedimento fore. Puerũ præterea vel auri, vel cuiuſuis poſſeſſionis ditiſſimũ, neque facilè capi poſſe putat: neque ſi captus fuerit, detineri. Quãobrem neceſſe eſt amatorem, tãquam inuidum amati proſperitate dolere, aduerſitate gaudere. Quinetiã ſine vxore, ſine filiis, ſine domo, diu exoptat viuere adoleſcentem, cupiẽs plurimum tẽpus propria dulcedine perfrui. Sunt alia quoq; mala, ſed horum plurimis in ipſo ſtatim principio dæmon aliquis voluptatem immiſcuit: veluti adulatori grauiſſimæ beſtiæ maximæq́; calamitati inſeruit natura oblectamentum aliquod inconcinnum. Vituperabit quoq; ſcortum aliquis, vtpote noxium, & alia huiuſmodi animalia atq; ſtudia, quæ nos quotidie delectare cõſueuerunt. Amans verò præter quam quòd noxius, eſt etiã ſua conſuetudine omniũ moleſtiſsimus. Pares enim cum paribus veteri prouerbio iucundiſsimè congregantur. Nam æqualitas temporis, cùm ad æquales voluptates propter ſimilitudinẽ trahat, amicitiam parit. Veruntamen his etiam nimiam ſatietatẽ affert. proinde neceſſitas omnibus in rebus cuique grauis eſt. quæ quidem ſimul cum diſſimilitudine in amãte ad amatũ eſt maximè. Iuniori enim ſenior adhærens, neque die vlla, neque nocte ab eo ſpontè recedit, ſed neceſſitate & furore rapitur. qui illum quidem voluptatum illecebris trahit videntem, audientem, tangẽtem, & omnino amatũ ſenſu quolibet attingẽtem, ita vt ingenti cum voluptate illi aſſiduè obſequatur. Amatũ verò qua voluptate, quóue ſolatio æquale tempus adeò detinebit, vt extrema moleſtia non vexetur? cùm faciẽ ſenilem deformémq; aſpiciat, cæteráq; ſimiliter, quæ non factu ſolùm, verumetiam auditu moleſta ſunt, neceſſitate quadã ad ipſum captandum ſemper propoſita, dum malè ſuſpicioſis cuſtodiis, ſemper & vbiq; obſeruatur, auditq; importunas immoderatáſq; tum laudes, tum vituperationes, quibus amans ipſum proſequitur. quæ in ſobrietate quidem intolerabiles ſunt, in ebrietate verò non intolerabiles ſolũ, verumetiã ob nimiã apertè & ad ſatietatẽ loquendi licentiam turpiſſimæ. Præterea dum amat, pernicioſus & importunus eſt. Cùm verò amare deſierit, in poſterũ infidus aduerſus illum, quẽ multis iuramentis, precibus atq; promiſſis vix tãdem induxerat, vt præmiorum ſpe infeſtam eius conſuetudinem ſuſtineret. Demũ cùm rependere deceat, principẽ alium in ſe ac præſidem accipit, mentem temperantiámq; pro amore atque inſania, factúſque iam alius amatum fallit. Tunc amatus eorum quæ dicta quondam & facta

Voluptas mala cum mista. [margin]

Prouerb. [margin]

ſunt



ſunt memor, beneficiorum gratiam exigit, putans cum eodem verba ſe facere. Sed alter ob verecundiam, neq; audet mutatũ eſſe ſe confiteri, neq; inuenit qua ratione prioris illius principatus inſani iuramenta & promiſſa perſoluat, mentis iam & tẽperantiæ compos effectus, ne ſi eadẽ quæ & antea fecerit, ſimilis idémque ac fuerat ante, rurſus euadat. Hinc efficitur, vt qui antè amauerat, iam aufugiat, mutatúſq; abeat, quaſi teſta in aduerſum cadente: alter verò perſequi cogatur, grauiter ferens, ad imprecationéſque conuerſus. Qui ſanè ab initio deceptus eſt, cùm ignorauerit non decuiſſe, amanti neceſſariò amẽti gratificari, imò homini multò magis, ab amore libero, mentémque habenti. Alioquin neceſſariũ fore, ſeipſum committere homini infido, moroſo, inuido, moleſto, pernicioſo ad rerum poſſeſſionem, pernicioſo ad corporis habitum, longè verò ad animi diſciplinã pernicioſiſſimo, qua nihil apud deos & homines reuerã aut eſt, aut erit vnquã venerabilius. Hæc, ô puer conſideranda ſunt, atque illud inſuper animaduertendum, amatoris amicitiam non beneuolentia vlla, ſed auiditate quadam expletionis quaſi fame conſtare.

*Vt lupus ipſe agnum, puerum ſic ardet amator.*

Hoc illud eſt quod prædixerã, ô Phædre. Nec dicentem me vlterius audies, ſed iam finẽ habeat ſermo. PHÆ. Atqui putabam dimidiũ diſputationis tranſactũ eſſe, ac reſtare tantundẽ de non amante dicendũ, quòd illi potius indulgere deceat, ad idq; quot illi bona inſunt enumeranda, nunc autem cur deſiſtis, ô Socrates? SOC. Animaduertiſti Phædre, carmina me iã non dithyrãbos amplius canere, quãuis in vituperãdo mea verſetur oratio? quòd ſi laudare alterum pergã, quid facturũ me putas? An non ſentis à nymphis, tum opera tua, tũ diuina prouidentia me manifeſtò afflari? Quare ſummatim dico, tot bona ineſſe alteri, quot mala in altero numerauimus. Sed quid multis opus eſt verbis? De vtriſque enim ſufficiẽter dictum. Atque ita quod decet, fabula patietur. Ego iã tranſmiſſo flumine abeo, prius quàm ad maius aliquid abs te compellar. PHÆ. Nõdum, ô Socrates, prius quàm æſtus abſcedat. An non vides, vt iam planè meridies ſit, quæ appellatur Conſtans & ſtabilis? Sed interim morãtes, ac de his quæ diximus, colloquentes, cùm primũ refrixerit, tunc abeamus. SO. Diuinus es circa ſermones, ô Phædre, ac verè mirabilis: Arbitror equidem orationũ quæ his temporibus habitæ ſunt, neminẽ pluribus autorem cauſamq́; fuiſſe, quàm te, ſiue vltrò dicẽdo, ſiue quoquo modo alios cõpellendo. Simmiã Thebanũ excipio. Alios verò longè antecellis. Et nunc videris in cauſa fuiſſe, vt aliqua à me oratio habeatur. Non tu bellum ſanè denũcias. PHÆ. Sed quónam modo, & quæ oratio? SOCR. Cum flumẽ tranſiturus eſſem, dæmoniũ & ſolitũ mihi fieri ſignum factum eſt: quod ſanè quoties accidit, quod facturus eram, agere prohibet. hinc vocẽ audire viſus ſum, quæ abire me vetat, antequã expiauerim, quaſi aliquid deliquerim erga Deum. Sũ igitur vates quidem, at nequaquã bonus: ſed quemadmodũ qui malè ſciũt literas, quantũ ad meipſum ſufficiens. Clarè itaque iam intelligo delictum meum. Siquidem, ô amice, præſagij quiddam etiã eſt in animo. Me enim commouit, & antea dum loquebar. vnde quodammodo verebar, ne cùm fortè ſecundum Ibycum apud deos deliquerim, apud homines gloriam cõſequar. Nunc ſentio in quo deliquerim. PHÆD. Quid eſt? SOCR. Grauem, ô Phędre, grauem, inquã, ſermonem & tu attuliſti, & me dicere compuliſti. PHÆ. Quonam pacto? SOCR. Stultum & quodammodo impium: quo quis grauior eſſe poteſt? PHAE. Nullus, ſi tu vera narras. SOC. Quid enim Amorem? nonne Veneris filium, & Deum aliquem putas? PHÆ. Dicitur quidem. SOC. Non tamen à Lyſia, neq; ex ſermone tuo, qui per os meum abs te, quaſi quadã incãtatione deductus, prolatus eſt. Si autem eſt, vt certè eſt, Deus, aut diuinũ quiddã amor, malũ vtiq; nõ eſſet. At ſermones de illo, quaſi malum eſſet, habiti ſunt. In hoc ego aduerſus Amorem deliquimus. Atqui valde ineptæ diſputationes hæ noſtræ videtur, quãuis vrbanæ, quæ cùm nihil ſyncerum verúmq; contineant, gloriantur tamẽ tanquã plurimum valeãt, ſi ab homunculis nonnullis deceptis approbentur. Mihi igitur, ô amice, expiari neceſſe eſt. Eſt autẽ his qui confabulando peccãt, expiatio quædam vetus, quam Homerus non nouit, ſed Steſichorus. Oculis enim priuatus ob Helenæ vituperationem, nõ ignorauit cæcitatis cauſam, vt Homerus, ſed vtpote muſicus eam agnouit. Itaq; ſtatim illa fecit carmina,

*Non verus ſermo ille fuit, nec nauibus altis*
*Exiiſti fugiens, nec adiiſti Pergama Troia.*

Atque ita edito pœmate, quam παλινῳδίαν, id eſt recantationem, vocant, confeſtim viſum recuperauit amiſſum. Ego autem in hoc ero vtriſq; ſapientior, quòd antequã accidat mihi quicquã mali ob amoris vituperationem, conabar illi palinodiã reddere, & quidem aperto capite, non vt ſuprà, ob verecundiam velato. PHÆ. His verò, ô Socrates, nihil mihi gratius efficere poſſes. SOCRA. Etenim meminiſti, ô Phædre, quàm impudẽter ex libro lectũ eſt, & à meipſo quoq; de amatore dictũ. Quod ſi generoſus aliquis vir & modeſtus, qui ſimile ſibi aliũ amet amaueritve, nos audiat, cùm dicimus amantes ob minimas ſæpe cauſas maximas inimicitias ſuſcitare, & inuidos amatis pernicioſóſq; eſſe homines, audire ſe arbitrabitur in nauibus educatos, qui liberalem aliquem amorem nũquam inſpexerint, neque vllo modo nobis cõcedet, quæ in amoris vituperationẽ adducimus. PHAED. Fortè per Iouem, ô Socrates. SOC. Hunc ego hominem veritus, & Amorẽ ipſum metuens, cupio veluti potabili oratione falſum illũ auribuſq́; noſtris noxium ſermonem diluere. Conſulo quinetiam Lyſiæ, vt quam primum ſcribat amanti potius quàm non amanti ex ſimilibus indulgendum. PHÆ. Ita futurum certò ſcito. Nam poſtquam tu amatorẽ laudaueris, neceſſe erit Lyſiam vt eadem ſcribat à me cõpelli. SOC. Iſthuc equidẽ credo, quandiu tu, qui nunc es, fueris. PHÆ. Dic age forti animo. SOCRA. Eia vbi mihi puer ille adeſt, ad quem ſuperiorem ſermonem habui, vt hunc etiam audiat? ne ſi minus audierit, temerè non amanti obtemperet. PHÆ. Is tibi proximus ſemper adhæret, quoad cupis. SOCRA. Sic ergo, ô egregie puer, cogita, priorem ſermonem Phædri Pytocle geniti Myrrhinuſij fuiſſe: ſequentẽ verò Steſichori Euphemi filij, viri amabilis fore. huius hoc erit exordium. Non verus ſermo ille eſt, qui præſente amatore non amãti magis iubet gratificari, quia amans furit, non amans verò ſanus eſt. Si enim ſimpliciter verũ eſſet, furorẽ eſſe malum, rectè à nobis dictũ fuiſſet. Nunc autem maxima bonorũ nobis fiunt per furorem diuino quodam munere conceſſum. Nam & quæ in Delphis futura prædixit vates, & quæ in Dodona ſacerdotes, furẽtes quidẽ multa ac magna cõmoda

Maxima bona fiũt per furorẽ diuinum conceſſum. [margin]



priuat

priuatim & publicè Græcis hominibus attulerunt: ſanæ verò dum ſunt, exigua, aut nulla. Quod ſi referamus Sibyllam, & alios quicunque diuino vſi ſunt vaticinio, quàm multa prædicentes in futurum profuerint, prolixum nimis extenderemus ſermonē, & rem manifeſtam omnibus proferremus. Illud tamē dignū eſt teſtificari, quòd veteres qui nomina rebus impoſuerunt, nō turpe quiddā, neq; ignominioſum putauerunt furorem. Non enim præclariſſimæ arti qua futurū diſcernitur, hoc nomē annectētes, eam μανικὴν, id eſt furorē nominaſſent, ſed tanquā bonum quiddā ſit furor, quando diuina ſorte prouenit, honeſtę arti nomē huiuſmodi indiderūt. At nūc iuniores iſti interiecta τ litera, imperitè nimium, μαντικὴν dixerunt. Sanè inueſtigationes futuri ſanorū hominum per aues & alia oſtenta, vtpote à cōiectura humanæ intelligentiæ procedētes, mentē hiſtoriámq; auguralem cognominarunt. Quam deinde poſteriores ω, paruum in magnū vertētes, honeſtiori vocabulo exornant.

*οἰωνιστικήν.*

Quantò igitur perfectius pręſtantiúſque vaticinium augurali coniectione, & nomen nomine, opúſq; opere, tantò teſtificātur antiqui furorem ex Deo profectū, quàm humanam prudentiam præclarius eſſe. Atqui aduerſus morbos & labores maximos ob antiqua delicta, quandoq; diuina indignatione mortalibus imminentes, gentibus quibuſdam alicunde furor adueniens, ac prædicens quibus opus erat, remedia adinuenit, confugiens ad vota cultúſq; deorū: vnde expiationes propitiationéſq; cōſecutus, incolumen reddidit poſſidentē, & in præſens tempus & in futurū, abſolutionē præſentium maiorū rectè furēti occupatóq; adeptus. Tertia verò à Muſis occupatio, & furor ſuſcipiens teneram intactámq; animam, ſuſcitat illam atque afflat. Vnde per cantus aliámq; poeſim infinita antiquorum geſta exornans, poſteros inſtruit. Qui autem abſq; furore Muſarū poeticas ad fores accedit, confidens arte quadā poetam ſe bonum euaſurū, inanis ipſe quidem atq; eius poeſis præ illa, quæ ex furore procedit, qua quidem hæc quę ex prudentia fit, euaneſcit. Tot equidem, ac etiam plura diuini furoris præclara opera referre poſſum. Quare hoc ipſum ne formidemus, néve vlla nos ratio abſterreat, oſtēdens prudentem & ſanum potius, quàm cōcitatum amicū eſſe diligendum. At ille inſuper oſtēdat ſi poteſt, ac victoriam reportet, non pro vtilitate amantis, & amati amorē, à diis eſſe conceſſum. Nobis verò nunc oſtendendum eſt contrà pro felicitate maxima huiuſmodi furorem à diis hominibus eſſe datum. Demonſtratio autem erit cōtentioſis quidem incredibilis, ſapientibus verò contrà. Oportet autem nos prius de natura animæ diuinæ & humanæ, affectus & opera intuentes, vera nouiſſe.

*De animæ immortalitate.*

Hoc verò demōſtrationis huius principium ſit: Anima omnis immortalis. Quòd enim ſemper mouetur, id æternum eſt. Quod autem motum affert alicui, quódq; ipſum agitatur aliunde, quando finem habet motus, viuendi finem habeat neceſſe eſt.

*Hæc ex lib. Cice. Tuſcul. 1. ad verbū.*

Solum igitur quod ſeipſum mouet, quia nunquam deſeritur à ſe, nunquam ne moueri quidem deſinit. quinetiam cęteris quæ mouentur, hic fons, hoc principium eſt mouendi. Principij autem nulla eſt origo: nam ex principio oriuntur omnia: ipſum autem nulla ex re naſci poteſt. Nec enim eſſet id principium, quod gigneretur aliunde. Quod ſi nunquam oritur, ne occidit quidem vnquam: nam principium extinctum, nec ipſum ab alio renaſcetur, nec à ſe aliud creabit, ſiquidē neceſſe eſt à principio oriri omnia. Ita fit, vt motus principiū ex eo ſit, quod ipſū à ſe mouetur: id aūt nec naſci poteſt, nec mori. Vel cōcidat omne cœlum, omniſq; natura cōſiſtat neceſſe eſt, nec vim vllam nanciſcatur, qua primo impulſu moueatur.

*Quod ſeipſum mouet, immortale eſt.*

Cùm igitur appareat immortale eſſe quod ſeipſum mouet, animæ ſubſtantiā & rationē hanc ipſam qui dixerit, non erubeſcet. Omne enim corpus cui motus extrinſecus incidit, inanime eſt. Cui verò intus ex ſeipſo id ineſt, animatū, tanquā hæc animæ natura ſit quod ſi ita eſt, vt non ſit aliud quicquam quod ſeipſum moueat præter animā, neceſſariò ingenita & immortalis eſt anima. De immortalitate animæ ſatis eſt dictū.

*De idea animæ.*

De idea verò ipſius in hunc modū eſt dicendū. Quale id omnino ſit, diuinæ penitus prolixæq; narrationis foret: ſimilitudinē verò eius quādā deſcribere, humanæ & breuioris. hoc igitur modo dicamus. Similis eſto cognatæ potentiæ ſubalati currus & aurigæ. Deorū equi & aurigæ omnes boni ſunt atq; ex bonis, aliorum verò permixti. Principiò quidē noſtri princeps bigas habenis moderatur: deinde equorū alter bonus & pulcher, & ex talibus, alter cōtrarius, & ex contrariis. Quò fit vt dura & difficilis neceſſariò ſit vectura noſtra.

*Quo pacto ſit animal.*

Qua verò ratione mortale & immortale animal appellatū eſt, conandum eſt dicere. Omnis anima totius inanimati curā habet, totúmq; percurrit cœlum, aliàs videlicet alias ſortita ſpecies. Perfecta quidē dum eſt & alta, ſublimis incedit, ac totū gubernat mundū. Cui verò alæ defluxerint, fertur quoad ſolidum aliquid appręhēderit, vbi habitaculum ſortita, corpúſve terrenū ſuſcipit, ſeſe mouere apparēs propter illius potētiam; animálq; totum vocatur, animal ſimul corpúſq; cōpactū, & mortale animal cognominatur. Immortale autē ex nulla ratione diſcurſu percepta, ſed quæ fingitur: quippe cū neq; viderimus, neq; ſatis intellexerimus deum, immortalē quoddā animal habēs quidē animā, habens etiā corpus naturaliter per omne tempus cōiuncta. Sed hæc iam, vti Deo placet, ita ſe habeāt & dicantur, per quam verò cauſam alæ abiiciantur, decidántq; ab anima, nunc dicamus. Eſt autem talis quædam: naturalis alarum vis eſt, graue in ſublime attollere, vbi deorum inhabitat genus. Omnium verò, quæ ſunt circa corpus, maximè particeps diuini eſt animus. Diuinum autē pulchrum, ſapiēs, bonū, & quicquid tale dici poteſt. His vtiq; alitur maximè, augetúrq; ipſa alatio animi: turpi autē & malo, cōtrariiſq; huiuſmodi deficit atque interit. Magnus vtiq; dux in cœlo Iupiter citans alatū currum primus incedit, exornans cuncta, prouidéq; diſponens. Hūc ſequitur deorū dæmnoúmq; exercitus per vndecim partes ordinatus. Permanet autem Veſta in deorum æde ſola. Aliorum verò deorum quicunq; in duodecim numero cenſentur, ſuæ quiſque functioni præeſt, vt quiſq; eſt ordinatus. Per multa igitur beatáq; ſpectacula, diſcurſúſque intra cœlum exiſtūt, quibus deorū genus beatorū intendit ſuum quiſque officiū peragens. Sequitur autē ſemper volens & potens. Liuor enim à diuino choro procul abeſt. Cùm verò ad conuiuium ac dapes vadunt, in ſummū cœli faſtigiū ſublimes eunt. Deorū quidem vehicula apta habenis, æqualitérque librata facilè gradiūtur, aliorū verò ægrè. Grauatur enim prauitatis particeps equus, ad terram vergēs atq; trahens, cuicunq; aurigarum equus non bene nutritus fuerit. Vbi iam labor & certamen extremum animæ proponitur. Quæ enim immortales vocantur, cùm

ad



ad ſummum peruenerint, extrà progreſſæ in cœli dorſo conſiſtunt. Ibi conſtitutas circunferentia ipſa circūfert, atque illę intuentur, quę ſunt extra cœlum.

*Vide vt Plato ponat aliquā extra cœlum.*

Locum verò ſuper cœleſtem, neq; quiſquā noſtrorū laudauit adhuc poetarū, neq; vnquā pro dignitate laudabit: habet ſe verò in hūc modum. Audendum eſt enim verū dicere, præſertim de veritate loquēti. Sine colore, ſine figura, ſine tactu eſſentia verè exiſtens, animæ gubernatore ſolo intellectu contemplante vtitur, circa quam veræ ſcientiæ genus hunc habet locum.

** Intellectus animæ gubernator.*

Vtpote igitur Dei cogitatio intellectu & ſcientia immaculata ſe vertens, cogitatio quoque omnis animæ quæcunq; conuenientem ſibi conditionem ſuſceptura eſt, intuita per tempus id quod eſt, contenta veritatis contemplatione nutritur & gaudet, donec circulo in idem circunferētia referat. In hoc autē circuitu conſpicit ipſam iuſtitiam, conſpicit temperantiam, conſpicit ſcientiā, non qua adſit generatio, nec qua alia alicubi ſit in alio, quales videlicet ſunt eorum, quæ nos entia nūc appellamus: ſed illam quæ in eo quod eſt ens verè, ſcientia eſt: & alia eodem modo, quæ verè ſunt ſpeculata atq; his enutrita, ſubiēs rurſus intra cœlū, domum reuertitur. Cùm autē redierit, auriga ad præſepe ſiſtens equos, obiicit illis ambroſiam, & poſt ipſam nectar potādum. atque hæc deorum eſt vita. Cæterarū verò animarum, alia optimè Deum ſecuta, ſimiliſque effecta, extulit in ſupercœleſtem locū aurigæ caput, & cū ipſa circunferentia ſimul delata eſt, ſed perturbata ab equis, & vix ea quæ verè ſunt, intuita. Alia verò modò caput extulit, modò ſubmiſit: at ob violentiā equorū, partim vidit quidem, partim verò non vidit. Aliæ autē animæ affectantes quidem omnes ſuperiorē locum ſequūtur: cùm verò nequeāt, ſubmerſæ circunferuntur, calcātes ſeſe inuicē atque incumbentes, alia aliam præire contēdens. Tumultus igitur & certamen & ſudor fit extremus. Vbi quidem aurigarum vitio multæ claudicant, multæ multas pennas confringunt, omnes verò magno implicatæ labore, expertes eius quod verè eſt intuendi, diſcedunt: poſt diſceſſum verò alimento vtuntur opinabili. Cuius quidem gratiā multus ineſt conatus, veritatis cāpus vbinam ſit, intueri. Nam ex huiuſmodi prato optima vis animæ cōuenientem accipit alimoniā, & alarum natura qua anima eleuatur, hoc alitur. Reguláq; Adraſtiæ deæ, id eſt ineuitabilis numinis, hæc eſt: vt quæcunq; anima Deum comitata aliquid verorum inſpexerit, ea vſq; ad circuitum aliū ſit indēnis: & ſi ſemper hoc facere queat, ſit ſemper illæſa. Si verò impotens aſſequendi non inſpexerit, & caſu aliquo vſa, repletáque obliuione & prauitate grauetur, grauata autem pēnas cōfregerit, in terrámq; reciderit, tunc prohibet lex hanc in prima generatione in aliquā brutalem ire naturam:

*Nouem animarū conditiones.*

ſed iubet eam, quæ plurima viderit, in genituram viri philoſophi, aut pulchritudinis cupidi, aut muſici, atq; amatorij: eā verò, quę ſecundo loco in regem legitimū, aut bellicoſum virum & imperatorium deſcendere. Tertio in gubernatorē reipub. aut rei familiaris diſpenſatorē, vel quæſtuariū. Quarto in laborioſum gymnaſticum, aut circa medelā curáq; corporis verſaturum. Quinto in eos qui vates futuri ſunt, & circa myſteria quædā. Sexto in poetam, vel alium quemuis eorū, qui aptè in imitatione verſantur. Septimo in artificē, vel * agricolam. Octauo in ſophiſtā & popularem. Nono in tyrannicum. In his autem omnibus quicunq; iuſtè vitā egerit, ſortem poſteà nanciſcitur meliorem: qui verò iniuſtè, deteriorem.

** Græ. Geometricum.*

*Ad idem reuertitur anima poſt decē millia annorum.*

In idem enim vnde profecta eſt cuiuſq; anima annis decem millibus nō reuertitur. Nam alas ante hoc ſpatium nō recuperat, præter illius animā, qui philoſophatus eſt ſine dolo, vel vnà cum ſapientiæ ſtudio pueros amauit. Hæ quidem tertio ambitu mille annorum, ſi ter hanc ipſam deinceps elegerint vitam, ſic recuperatis alis, poſt tria millia annorū euolant abeuntes. Aliæ verò animæ primæ vitæ finem conſecutæ, iudicantur. Iudicatæ autem aliæ ſub terra in iudicij locum euntes, meritas illic pœnas ſuſtinent. Aliæ in cœli quendam locum per iudicium eleuatæ, ita degunt, vt dignū eſt ea vita, qua in hominis figura vixerunt. Milleſimo anno ambæ redeuntes ad ſortem, & electionem ſecundæ vitę, ſuſcipiunt vnaquęq; eam vitā quā velit.

*Humanæ animæ tranſmutatio.*

Hic & in beſtiæ vitam humana anima tranſit, & ex beſtia rurſus in hominem, ſi modò anima quandoq; prius fuerit hominis. Nam quæ nūquam veritatem inſpexerit, in hanc figurā venire non poterit. Oportet verò hominem intelligere ſecundum ſpeciem, ex multis procedentem ſenſibus in vnū ratiocinatione conceptum. Hæc autē eſt recordatio illorum, quæ olim vidit anima noſtra cum Deo perfecta, & illa deſpiciens, quæ nunc eſſe dicimus, & ad id quod verè eſt ſurſum reflexa. Quapropter ſola philoſophi cogitatio meritò recuperat alas. Nam illis ſemper quantum fieri poteſt, memoria inhæret, quibus Deus inhærens diuinus eſt. Talibus autem commētationibus qui rectè vtitur, perfectiſque myſteriis ſemper imbuitur, perfectus reuera ſolus euadit. Ab humanis autem ſtudiis ſegregatus, diuinóq; inhærens, carpitur à multitudine, quaſi extra ſe poſitus, ſed ipſe Deo plenus multitudinem latet. Tendit igitur huc totus ſermo, qui eſt circa quartū furorē, quo quādo quis viſa hic pulchritudine aliqua veræ illius reminiſcens, alas recipit, receptiſq; euolare nititur. Cùm verò id facere nequeat, tanquam auis ſuperna ſuſpiciens, & inferiora contemnens, crimen reportat, quaſi furore correptus. Hæc itaq; diuina alienatio omnium alienationum optima, atque ex optimis fit, & habenti, & participanti: & qui hoc tenetur furore, cum amet pulchra, amator vocatur. Vt enim dictum eſt, omnis anima hominis ea quæ verè ſunt, intuita eſt, alioquin in hoc animal non veniſſet. Recordari verò ex his quę hic ſunt, illorum, non facilè eſt omnibus, nec quæ ex illis breue tempus ea quæ illic ſunt inſpexerunt, neq; quæ huc deſcendentes infortunatæ fuerūt, neq; quæ quibuſdā conſuetudinibus deprauatæ, ſacrorum quæ aliquando inſpexerant, obliuionem ſuſceperint. Quamobrem paucæ reſtāt, quibus ſatis memoriæ ſuperſit. Hæ verò quādo hic ſimilitudinem aliquam eorū, quæ illic inſpexerant, intuentur, obſtupeſcunt, & quaſi extra ſe ponuntur: quæ tamen ſit hæc affectio ignorant, quia non ſatis omnino perſentiunt. Iuſtitię quidem & temperantiæ, & aliorū quæcunq; in animis pretioſa ſunt, ſplendorē nullum in his imaginibus cernimus, ſed per obſcura quædam inſtrumenta vix & perpauci in eorum imagines accedentes eius, quod repræſentatur, genus aſpiciunt. At pulchritudinem tunc licebat videre clariſſimam. quando cum beato illo choro felicem viſionem cōtemplationémq; ſecuti cum Ioue quidem nos, alij verò cum alio quodam deorum, viderunt, & initiati ſunt ſacris, quæ fas eſt dicere ſacrorum omniū beatiſſima: quæ operamur integri quidem nos & malorum expertes,



quot

quot,in poſterū nos manebāt:integra quoq; & ſimplicia, immobiliaq;, & beata ſpectacula initiati inſpectantes pura in luce puri & immaculati, ſolutiq; ab hoc quod nunc circunferentes,corpus vocamus in modum oſtreæ huic alligati. Hæc autē memoriæ ſunt accepta ferēda, propter quam deſiderio illorū quæ quondā vidimus, nunc ſermonē extendimus. Pulchritudo autem,quemadmodū diximus,& cum illis progrediens effulgebat tunc, & huc profecti percipimus eam per ſenſum noſtrorū perſpicaciſſimum clariſſimè refulgentē. Oculorū enim eſt in nobis ſenſus acerrimus,quibus ſapientiam non cernimus. Quàm illa ardentes amores excitaret ſui,ſi videretur? Eadem eſt de cæteris quæ ſunt amabilia, ratio. At verò pulchritudo ſola hanc habuit ſortem vt maximè omnium & perſpicua ſit, & amabilis. Qui ergò non eſt myſteriis nuper initiatus, aut potius eſt deprauatus, haud celeriter hinc illuc ad ipſam pulchritudinē excitatur,ſimilitudinē hic quandam,quæ ab illa denominatur aſpiciens. Quapropter nō veneratur dum aſpicit, ſed quadrupedis ritu deditus voluptati, aggredi & concumbere nititur: petulanterq; congrediens,nec timet, nec erubeſcit voluptatem præter naturam ſectari. Sed qui nuper expiatus eſt ſacris,quiue aliquādo eſt plurima contemplatus,quando vultum diuina forma decorum videt, aptè ipſam pulchritudinē imitatum , vel aliquam incorpoream ſpeciē, primò quidem horret, metúſque vetus aliquis in eū reuoluitur:deinde inſpiciens tanquā deum colit: ac niſi vereretur vehementis inſaniæ crimen,ſacra amatis nō aliter quàm dei ſtatuæ faceret. Intuentem verò ipſum velut ex horrore,permutatio, ſudor, & ardor inſolitus occupat. Quando enim pulchritudinis influxum per oculos accipit,caleſit,quo pennarum natura irrigatur: poſtquam verò incaluit,liqueſcunt quæ ad pullulandum ſpectant,quæq; diu præ duritie cōpacta, exitum germinis cohibebant. Vbi autem influxerit alimonia,pennarum germina iam ab ipſis radicibus tumeſcentia impetu quodam per animæ ſpeciē totam nituntur erumpere. tota enim erat olim pennis ſuffulta. Feruet itaque tunc omnis & proſilit: atque vt infantes quum dentes emittunt,pruritu & dolore gingiuarum vexantur: ita & pennas emittentis anima feruet,& titillatione, moleſtiaque afficitur, Itaque cum pueri pulchritudinem intuetur,cupidinémque inde effluentem imbibens irrigatur caleſcitq;,dolore iam deſinit, atque lætatur. Cùm verò procul abfuerit, exaruerintque meatus qua parte ſcaturire nititur ala, aridi & conſtricti, pennarum germen cohibēt. hoc intus vnà cum cupidineo illo influxu occluſum, tumeſcentiumq; more reſiliens, ipſum ſibimet ſuos meatus vndique obſtruit pungitque. Tota igitur anima vndique ſaucia ſtimulo cōcitatur & angitur,rurſúſque memor pulchritudinis delectatur. Ex vtriſq. verò permixtis paſſionis huiuſmodi vehementia & nouitate vexatur,& anxia furit , atque inſanit. Sic affecta,pre furore neque nocte dormire poteſt,neque die vſquam conſiſtere, ſed paſſim diſcurrit deſiderio pulchri videndi perculſa. Videns autem & influxum illum cupidineum hauriēs,abſtruſa prius & cōcluſa , iam aperit & reſoluit. Cùm verò iam reſpirauerit , ſtimulis doloribúſque liberatur. Hac vtiq. ſuauiſſima voluptate in præſenti vſque adeò delinitur, vt nunquam ab eius illecebris ſponte diſcedat,neque quenquā pluris facit,quàm amatum,ſed parentes, fratres, amicóſque omnes obliuioni tradit,ac diſſipato per incuriā patrimonio minimè commouetur,patrias quoq. conſuetudines & dignitates quibus gloriari ſolebat,penitus aſpernatur,& ſeruire, & iacere parata vbicūq; permittitur,modò proximè ſuum deſiderium. Non enim colit ſolummodo & veneratur formoſum,ſed medicum etiam hunc grauiſſimorum morborū ſibi ſolum inuenit. Hunc vtique affectum ô ingenue adoleſcens,ad quem meus eſt ſermo,homines ἔρωτα, id eſt amorem, appellant. Quo autem modo dij nominant,ſi audieris,meritò propter iuuentutē ridebis. Tradunt Homerici quidam , vt arbitror, ex reconditis carminibus,in amorem carmina duo,quorum alterū valdè petulans,neq. admodū concinnū. Sic autem aiunt,Hunc quidem mortales ἔρωτα.id eſt amorem, vocant volatilem: Immortales autem alatum,propter volandi neceſſitatem. His partim licet credere,partim non licet. Atqui cauſa affectióq. amantium hæc ipſa eſt. Quotcunq; igitur ex Iouis ſectatoribus capti fuerint , grauius conſtantiúſque alati,illius onus ferre poſſunt. Qui verò Martem coluerunt,cúmque illo circunuagati ſunt , amore illaqueati,ſi quā ab amato ſibi inferri iniuriam putāt, in cædem facilè prouolant, præcipiteſq; tū ad ſeipſos, tum ad amatos necandos feruntur. Atq, ita ſecundum quenque deorū cum quo quilibet chorū egit, eundem honorat, imitaturq; quoad viuere poteſt, & quoad permanet incorruptus, & hoc pacto primam hic vitæ generationē ducit , talémq. ſeipſum ad amatos & alios exhibet. Amorem ergo pulchrorum ex ſuo quiſque deligit more,& tanquam Deus ſibi ille ſit, quaſi ſtatuam fabricat & exornat , vtpote honoraturus,atq. ſacrificaturus. Iouis itaque cultores eum ſibi amandum quærunt, cuius Iouialis ſit animus. Quare conſiderant vtrùm ad philoſophiam & imperiū natura ſit aptus: & quando illum amant inuentum,omni opere cōtendunt quo ille talis euadat. Ac niſi prius quod exoptant , ingreſſi fuerint ſtudio ſuo, tunc contēdunt admodum diſcúntque vndecūq. aliquid poſſunt,atq. ipſi etiā ad hoc opus progrediuntur. Inueſtigantes autem ex ſeipſis dei ſui naturā,voti tandem compotes fiunt, ex eo quòd ſumma quadam attentione mentis aciem in Deum erigere compellantur:deinde cùm per memoriā illum attingāt,diuinitate afflantur, atq. ex eo mores & ſtudia,quatenus homini licet dei participē fieri, capiunt. Quoniam verò horū omnium cauſas referunt in amatum, dilectione ardentius accendūtur, etiam ſi ab Ioue hauriāt bacchantiū ſacerdotū more,in amati animum transfundentes , proprio Deo quoad poſſunt,ſimilimum reddunt Quicunq. verò Iunonem ſecuti ſunt, regium quęrunt , quo inuento ſimiliter affecti eadem erga illum omnia faciunt Apollinis præterea reliquorúmve cultores deorum ſinguli deos ſingulos imitantes,eodē modo affectū natura adoleſcentē quærunt , eóq; cōparato & ipſi imitātes,& adoleſcētibus perſuadētes,moderātéq; in numinis ipſius ſtudiū & ideā pro viribus agunt. Non inuidia, non illiberali maleuolentia in adoleſcentes ſuos vtuntur , ſed omni ſtudio illos ad perfectā tum ſui,tum Dei quem colunt ſimilitudinem formare conantur. Cura igitur finiſque verè amantiū,ſi modò quod cupiunt,fuerint aſſecuti , talis eſt profectò, qualem deſcripſimus : & inſignis admodum felixq; ab amico propter amorem furente,dilecto ſuo,ſi electus fuerit,prouenit. Cōprehenditur autem electus hoc pacto. Quamlibet animam ab

initio



initio huius fabulæ,trifariam diuiſimus: atq; equorum quidem formas geminas , duas quaſdam ſpecies poſuimus; aurigam verò ſpeciem tertiam : eadémq; nobis in præſentia maneant. Equorum autem alter bonus,alter nō. Quę autem aut boni equi virtus , aut mali prauitas ſit , nondum planè diximus,nunc verò dicendum. Bonus excellentiori habitu eſt,ſpecie rectus,membris expreſſus,ardua ceruice,naribus modicè aquilinis,nitido colore, nigris oculis, honoris cupidus , temperantiæ pudoriſque particeps,ac veræ opinionis amicus , nullis ſtimulis indigēs,ſed cohortatione ſola rationéq; regitur. Alter intortus,& multiplex temeréq; delatus , fuſúſq; & confusè compoſitus,rigenti & dura ceruice,atq; demiſſo collo,ſimo vultu,fuſco colore,oculis cæſiis ſanguinéq; ſuffuſis, moroſus & contumax , hirſutis auribus atq; ſurdis,vix flagello ſtimuliſq; obtemperans. Quando igitur auriga amatorium aſpiciens vultum,totámq; ſenſu inflammans animā titillationis & deſiderij ſtimulis concitatur, tum qui aurigæ obediens eſt equorum,vt cōſueuit, pudore cohibitus ſeipſum cōtinet ne proſiliat in amatū. Alter neque ſtimulis,neque verberibus coerceri poteſt , ſed exultat,ac violentia delatus coniunctū ſibi equum , aurigámq; perturbat,rapitq; ad Veneris voluptatē. At illi ab initio aduerſantur,indignati quòd ad grauia & iniqua trahantur. Tandem cùm malū id minimè ceſſet,compulſi feruntur,cedúntq; iam,& cōſentiunt quod iuſſi ſunt facere. hinc hærent igniculo aſpectúmque ipſius coruſcum inſpiciunt. Quem intuitus auriga, pulchritudinis ipſius naturam memoria repetit, rurſúſque illam cum temperātia cernit in caſto fundamento firmiter collocatam. Videns autem metuit,ac præ reuerētia recidit reſupinus: vbi ſimúlq; cogitur vſqueadeò habenas retrahere,vt equi ambo femoribus,aut natibus humi reſideant , ſed alter quidē ſpōte,quia minimè reluctatur, procax autem equus alter prorſus inuitus. Longius verò diſcedentes,alter quidē propter verecundiam admirationémq; ſudore totam animā madefacit,alter verò à dolore liberatus , quem & frenum & caſus incuſſerat,vix tandem reſpirat,atque reſipiſcens indignatione modus aurigā equúmque cōiunctum increpat,quòd timiditate atque ignauia cōſtitutum ordinē deſeruerint. Rurſúſq; nolentes accedere cogens,vix tandem cōceſſit illis differri in poſterum exorantibus. Accedente autem ſtatuto tempore, cuius eſſe immemores illi quidem ſimulant , hic verò illis cōmemorat,vrgens hinniénſque & trahens,compellit iterum iiſdem verbis amatos affari. Poſtquàm verò propè acceſſerunt,inflexus extenſa cauda,frenū mordet,& imprudentiſſimè rapit. Sed auriga multò magis eadē paſſus , & quaſi à carcere ſtatim humi decūbens,habenas longè vehemētius trahit,& dentes equi flagitioſi reprimit,atque impuram linguam,maxilláſq; cruētas,crura natéſque humi defigit,ac pœnas dare compellit. Quòd cùm ſæpe iā prauus equus ille perpeſſus eſt , laſciuire deſtitit,manſuefactus iam aurigæ obtēperat prouidentiæ: atque etiā cū videt pulchrum , formidine contremiſcit,adeò vt quandoq. cōtingat amatoris animam iam cum reuerentia quadam & metu adoleſcentum veſtigia ſequi. Vtpote igitur omni cultu, tanquam Deo æqualis adoleſcens obſeruatus ab amatore,haud quidē ſimulante , ſed reuera ſic affecto,cùm & ipſe natura colentis ſit amicus , in idem poſtremò cum amatore conſpirat: ac etiam ſi antea à familiaribus ſuis condiſcipuliſque , & aliis per calumniam deceptus fuerit , dicentibus turpe eſſe amanti hęrere,ideóque amantem reiecerit, tandem verò procedente tempore ætas , & naturæ debitus ordo cum in conſuetudinem amātis inducūt. Nunquam enim fato decretum eſt , vel malum amicum malo, vel bonum bono non amicum eſſe. Ergo cum adoleſcens colloquio & conſuetudine receperit amatorem,tunc amantis illius beneuolentia iam facta propinquior,amatum ipſum admirari compellit, animaduertētem neceſſariorum amicorúmque omnium aliorum beneuolentiam,ſi cum amico diuinitus afflato conferatur,nullius fore momenti : ac ſi ſenior illa diu ſic pergat,hæreátq., & in gymnaſiis cæteriſue ſimilibus tangat , tunc iam fluxus liquoriſque illius fons quem ἵμερον,id eſt cupidinem influxum Iupiter Ganimedis amore captus vocauit, qui in amantem vberrimus influxit , partim in ipſum infuſus eſt , partim foris effluit cùm exuberauit. Ac veluti aer & Echo à leuibus ſolidiſq; repulſa corporibus eodem vnde venerunt , iterùm reflectuntur: ita pulchritudinis ille fluxus rurſus in pulchrum per oculos refluens,quà penetrare in animam conſueuit,adeò pennarum meatus irrigat, vt & poſſint iam & incipiant pullulare, atque ita amati animum mutuo implet amore. Amat igitur, quid verò amet ambigit,affectúmque ſuum nec nouit , nec eloqui poteſt : ſed perinde ac ſi lippi alicuius aſpectu oculos ſimiliter ſit infectus , præſentis morbi aſſignare cauſam neſcit, nec animaduertit , quod ſeipſum in amatore tanquam in ſpeculo reſpicit. Itaque præſente illo,dolere vt ille ſimiliter deſinit,abſente verò deſiderat viciſſim deſideratus, mutuum amorem tanquam amoris ſimulachrum poſſidens , nec amorem ipſum, ſed amicitiam & vocat, & putat. Cupit ergo fermè vt ille , quamuis moderatius, videre,tangere,amare,oſculari,conſiderare , & vt par eſt , poſthac protinus hæc facit. In ipſa igitur conſuetudine amatoris quidem intemperans , equus aurigam compellans , breuem efflagitat pro multis laboribus voluptatem : adoleſcentis autem equus eidem quid dicat , ignorat, ſed percitus , anxiúſque amantem mutua proſequitur beneuolentia, amantiſſimo ſuo congratulatus , atq; in ipſa familiaritate paratus eſt pro viribus amatoris deſiderio obtemperare,ſi ille quid expetat. Cōiugatus autem equus ſimul & auriga cum pudore , & ratione his in rebus hic aduerſantur. Quare ſi ſecundū rectam vitæ inſtitutionem & philoſophiæ ſtudia meliores cogitationis partes obtineant,beatā atq; concordem præſentē vitam agunt, ſui ipſorū domini atq; modeſti, ea parte ſubiecta cui animæ vitium ineſt , ea contrà liberata ad quam probitas pertinet. In huius autem vitæ fine recuperatis alis præpetes euolant,cùm triū certaminum verè Olympicorū vnum peruicerint. Quo quidē nullum præſtantius bonū, aut humana temperantia , aut diuinus furor hominibus afferre poteſt. Quod ſi tetriorē quandam vitam,philoſophiæ expertem, alioquin ambitioſam ſequuti ſint , fortè in ebrietate,aut alia quauis deſidioſa licentia, intemperati illorū equi incautas animas inuadunt, eáſq; in idem illud oblectamenti genus quod vulgò beatiſſimum iudicatur , conducentes, ſectari compellunt,inque eius deſiderij expletione iam deinde verſantur. Hac tamen idcirco rarò vtuntur, quia non omnis in hoc conſentit animi cogitatio. Amici ergo & iſti,licet minus quàm illi ſuperiores , tum

feruente

Verba Ciceronis ex lib. de fin. 2.

Pulchritudo ſola maximè omnium amabilis.

feruente amore, tum reſtincto degũt fidẽ ſibi inuicem firmiſſimã & dediſſe, & accepiſſe putantes. nefas enim eſſe ducũt fidẽ frangere, & inimicos quandoque ex amicis euadere. Demũ cùm naturę cõceſſerint, ſic affecti abeunt, vt alati quidem nondũ ſint, ſed pẽnas emittere quodammodo cœperint. Quãobrem præmium amatorij furoris non paruum reportant. Nam in tenebras locúmque ſub terram deſcẽdere illos, qui iam inter ſub cœlis agere cœperãt, lex prohibet: ſed claram vitam agentes beatos fieri iubet, dum vnà pergunt, & ſimul alas emittunt, atq. hæc amoris gratia fiunt. Tot igitur ac talia, ô puer, támque diuina, amatoris tibi amicitia cõferet. Eius autem qui non amat, familiaritas temperãtiæ mortali coniuncta, mortalibúſq. & exilibus miniſteriis dedita, illiberalitatẽ illam, quæ vulgò virtus habetur, in ſodalis ſui omnia generabit, efficiétq. vt nouẽ annorũ millia ſuper terrã, & ſub terrã demens pererret. Hãc tibi, ô dilecte Amor, quàm pulcherrimè optiméque valuimus poeticis tũ verbis, tum figuris impulſu Phædri palinodiam cecinimus. Quare & antè dictis ignoſcens, & hæc grata à nobis accipiẽs, benignus propitiúſque mihi adſiſtes: amatoriã artẽ abs te cõceſſam, neque auferas indignatione aliqua, neque etiã minuas. Quin etiã da, vt magis quàm nũc apud honeſtos in pretio ſim. Tum ſi quid numine tuo indignũ à Phædro, & à me dictũ ſit, Lyſiam diſputationis huius autorem accuſans, ab huiuſmodi ſermonibus deſiſtere facias, & ad philoſophiã quẽadmodũ frater eius Polemarchus verſus eſt, ita illum conuerte, vt & hic eius amator Phædrus, haud amplius vt nunc, modò huc, modò illuc ſe transferat, ſed in amoris ſimul & ſapientiæ ſtudio prorſus vitam agat. PHÆ. Hæc ego quoque ſi pręſtat ita fieri, ô Socrates, Deum oro. Tuum verò ſermonẽ iam pridem admiror, quòd longè ſuperiorẽ antecellat: vt iam verear, ne Lyſias mihi humilis videatur, ſi ſe cum alio cõferre ſtudeat. Atqui eũ nuper quidã eorum qui Rẽpub. adminiſtrãt, ô vir mirifice hoc ipſo nomine vituperauit, tota accuſatione quẽdam orationũ compoſitorẽ vocãs. fortè igitur, vel ob ambitionẽ, à ſcribẽdo deinceps abſtinebit. SOC. Ridicula hæc, ô adoleſcens, ſententia eſt, & ab amici mente longè aberras, ſi eũ vſque adeò meticuloſum putas, fortè verò obtrectatorẽ eius exiſtimas rectè dixiſſe quę dixit. PH. Ita profectò viſum eſt, ô Socrates: neq. te fugit potentes in republi. præſtãtéſque viros vereri orationes cõponere, ſuáq. ſcripta relinquere, ne ſophiſtę fuiſſe poſteris videantur. SOC. Prouerbium illud, dulcis cubitus, ô Phædre, te latuit, à longo cubito, qui prope Nilũ eſt, ductũ fuiſſe. neque id ſolum ſed illud quoq. te fugit, quòd qui inter eos qui Rem adminiſtrãt, ſunt prudentiſſimi, in cõſcribendis poſteritatiq. relinquẽdis orationibus ſummopere ſtudẽt, qui vſq, adeo laudatores ſuorũ operum diligũt, vt primos eos adſcribãt, qui ſcripta vbique laudent. PHÆ. Quomodo id ais? Non enim intelligo. SO. Neſcis quòd in exordio libri à politico viro compoſiti, primus eſt laudator adſcriptus? PH. Quo pacto? SO. Probatum eſt, inquit, ſcriptum ſenatui, aut populo, aut vtriſq.: & ille qui dixit, ſeipſum ambitioſè nominans, extolléńſque ſententiæ autorẽ deinde etiã dicit poſt hæc, ſuam oſtentans laudatoribus ſapientiam. Idq́ue ſępe poſtquã prolixã orationẽ habuerit. An aliud quicquam tibi iſtud videtur, quàm ſcripta oratio? PHÆ. Non aliud certè. SOC. Quòd ſi approbetur, geſtiens ex theatro diſcedit, tanquam poeta:

Prouerbium.

ſin autem reprobetur excludatúrque à ſcribẽda ſententia, neque dignus cuius ſententia mãdetur literis habeatur, mœret ipſe, eiúſq; amici. PHÆ. Et maximè quidem. SOC. In hoc planè demonſtrant ſe minimè aſpernari ſtudium huiuſmodi, ſed multi facere. PH. Summopere. SOC. Quid verò ſi orator quiſpiã, aut rex eam nactus ſit facultatem, vt quemadmodũ Lycurgus, aut Solo, aut Darius immortalis in ciuitate ſcriptor haberi poſſit, an non & ipſe æqualem ſe Deo, adhuc viuentẽ exiſtimat? & poſteri monimenta eius conſiderantes, de illo ſimiliter iudicãt? PH. Vehementer. SO. An igitur cenſes talium quẽpiam, vel quantumcunque maleuolũ Lyſiæ ſtudiũ eius hoc ſcribendi vituperaturum? PH. Ex his quæ tu dicis id conſentaneũ non videtur: nam ſuũ quoque ſtudium, vt videtur, vituperaret. SOC. Ergo ex hoc perſpicuum eſſe cuiq; poteſt, nõ ob hoc ipſum quòd ſcribat, quenquam eſſe vituperandum. PHÆ. Quid enim? SOC. At illud eſt, vt arbitror, turpe, turpiter ac malè & loqui, & ſcribere. PHÆD. Manifeſtum id quidem. Quænam igitur & bene, & non bene ſcribendi ratio eſt? SOCR. Nunquid opus eſt nobis, ô Phædre, de his à Lyſia, vel ab alio ſciſcitari, qui vel quandoque ſcripſerit aliquid, vel ſit ſcripturus, ſeu ciuile publicum opus, ſiue priuatum, aut carmine, vt poeta, aut tanquam priuatus, oratione ſoluta? PHAE. Rogas an opus ſit? Cuius enim gratia vt ita dicam, viuat quiſpiam, niſi huiuſmodi voluptatum? Non enim illarum gratia, quas dolor neceſſario antecedit, alioquin voluptas minimè prouenit: quòd omnes penè voluptates corporis habent. Quare ſeruiles non iniuria ſunt appellatæ. SO. Otio vtique abundamus, ac etiã mihi videntur velut in æſtu ſuper caput noſtrum cicadæ canẽtes, & inuicẽ diſputantes nos contueri. Si ergo nos viderent, quemadmodũ & alios multos in meridie non diſputantes quidẽ, ſed dormitantes, ab ipſis ob mentis deſidiam delinitos, meritò deriderẽt, exiſtimantes mancipia quædã ad eas illuc diuertiſſe, inq; ipſo ſeceſſu tanquã pecudes ſub vmbra ſecus fontẽ meridiano ſomno teneri. Sin autem viderint diſſerentes nos, miniméq; ab illatum, quaſi Sirenũ illecebris captos quo minus portũ verſus enauigaremus, fortè nobis libentiſſimè præmium illud tribuerent, quod deorũ cõceſſione traducere ad homines poſſunt. PHÆ. Quidnam muneris iſtud eſt quod poſſident? Nunquam enim audiſſe videor. SOC. Non tamen decet Muſarum ſtudioſum virum rerũ huiuſmodi ignarum eſſe. Fertur autẽ hos olim homines ante Muſas fuiſſe. Natis deinde Muſis cantúque monſtrato, illorum nonnullos voluptate cantus vſque adeò delinitos fuiſſe, vt canentes cibũ potúmque negligerent, imprudenterq; perirent: ex quibus deinceps cicadarum genus ſit natũ, munus hoc à Muſis nactũ, vt alimonia non indigeat, ſed abſq; cibo potúque quandiu vixerit cantet, poſtea vero ad Muſas proficiſcatur, quam quis hominum Muſam hic colat, renunciaturum. Ergo Terpſichoræ nunciantes, qui præcipuè illam in choris cœtibuſq; celebrauerint, eam ipſis propitiam reddunt. Erato autem eos qui in rebus amatoriis honorauerint, atque aliis eodem modo pro ſua cuique venerationis ſpecie. Calliopæ autem antiquiſſimæ, cámq; ſequẽti Vraniæ, eos qui in philoſophia viuunt colúntque ipſarum muſicam, referunt: quæ præ cæteris Muſis circa cœlum, atque ſermones tam diuinos, quàm humanos verſantur, vocẽ pulcherrimè modulãtes.

Voluptates corporum ſeruiles.

Itaque



Itaque multis de cauſis dicẽdum eſt aliquid, neq; in meridie dormitandum. PH. Dicendum certè. SOC. Igitur quod modò ſtatueramus, iam conſiderandũ eſt: qua videlicet ratione quis rectè, aut non rectè & loquatur & ſcribat. PHÆ. Proculdubio. SOCR. An non neceſſe eſt eum qui rectè dicturus ſit, veram in ea re de qua loquatur, intelligentiam habere? PHÆ. Audiui equidem, ô Socrates amice, non eſſe futuro oratori neceſſarium, quæ reuera iuſta ſunt diſcere, ſed quæ iudicantiũ multitudini videantur: neq; reuera bona, aut honeſta, ſed quæ ſic appareant. ex his enim potius quàm ex veritate poſſe perſuadere. SO. Nunquam, ô Phædre, ſapientũ contemnenda ſunt dicta, imò diligenter quid ſibi velint conſideranda. Itaque quod modò dicebas, prætereundũ eſſe non arbitror. PHÆ. Probè loqueris. SOCR. Sic igitur iſtud conſideremus. PHÆ. Quo pacto? SOCRA. Si tibi ſuaderem, hoſtes te equo expugnaturum, vtrique verò equum ignoraremus, ſed ego id tantùm de te ſcirem, quòd Phædrus equum putat eſſe illud animal, quod ex omnibus domeſticis auriculas maximas habet. PHÆ. Ridiculum id quidem eſſet, ô Socrates. SOC. Nondum iſtud, ſed quando obnixè tibi perſuadere conarer oratione in aſini laudes cõpoſita equum illum vocans, affirmánſque præſtantiſſimum animal eſſe, vtile domi & foris, ad bellum promptiſſimum, ad ſarcinas ferendas aptum, & ad multa alia commodiſſimum. PH. Valdè id abſurdũ. SOC. Nónne præſtat ridiculum amicum eſſe, quàm grauem & inimicum? PHÆ. Videtur. SOC. Quando igitur orator boni malique ignarus ciuitati ſimiliter affectæ ſuadeat, non oratione quidem in vmbræ aſini laudem, tanquam equus illa ſit, compoſita, ſed de malo tanquam bonum id ſit, diſſerens, vulgíque opiniones occupatus, mala facere pro bonis inducat, qualem putas oratorem huiuſmodi ſegetem quam ſeuit meſſurum? PH. Haud ſanè bonam. SOC. Num, ô bone vir, ruſticus quàm deceat dicendi artem vituperauimus? Illa verò forſitã dixerit: Quid, ô viri mirabiles, deliratis? Ego enim neminem veritatis ignarũ diſcere orare compello: ſed ſiquis conſilio meo vſus, percepta veritate me capiet. Hoc ſanè affirmo eſſe maximum, quòd abſque me etiam ſi quis res nouerit, nihilò magis perſuadendi vim tenebit. An nõ iure hæc dixerit? PH. Fateor equidem, ſi modò ſequentes rationes artẽ eſſe illam teſtentur. Audire nanque mihi videor rationes nõnullas, quæ aſſerunt, mẽtiri eam, neque artẽ eſſe, ſed aliquem ſine arte vſum. Veram autem dicendi artẽ abſque veritate, inquit Laco, neque eſſe aliquã, neque vnquã fore. Has rationes, ô Socrates, ſed huc eas adducens quid dicant, & quomodo diſcute. SOC. Adeſte animalia generoſa, ac Phædro honeſto adoleſcenti perſuadete, niſi ſufficiẽter philoſophetur, eũ nunquam aliqua de re ſufficienter eſſe dicturum. Reſpondeat Phædrus Socrati interroganti. An non rhetorica omnino ars erit alliciens animam per ſermones, nõ in iudiciis modò, cæteriſque publicis cœtibus, verũ etiam in priuatis congreſſibus eadẽ de magnis quibuſque rebus & paruis? Nihil enim honorabilius in magnis, quàm in exiguis ex recta artis ratione ſe gerere. Nunquid tu hæc audiſti? PHÆ. Non ita prorſus per Iouem. Verùm circa iudicia præcipuè ars iſta dicitur, ſcribitúrque, nec nõ circa conciones: vltra verò eam porrigi non audiui. SOCR. Nunquid artem dicendi qua Neſtor & Vlyſſes apud Ilium vſi ſunt, audiſti? eam verò qua Palamedes, audiſti

Præſtat ridiculum amicum eſſe, quàm graue & inimicũ.

Ars nulla dicendi non abſq; veritate.

Circa quæ verſetur recta ratio dicẽdi.

nunquam? PHÆ. Et per Iouem Neſtoris orationes audiui: niſi fortè Gorgiam, Neſtorem fingis eſſe, aut Thraſymachum Theodorúmque Vlyſſem. SOC. Forſan, ſed hos mittamus. Tu verò reſponde. Quid in iudiciis aduerſarij faciunt? Nónne contradicunt? An quid aliud dicemus? PHÆ. Hoc ipſum. SOCR. Non de iuſto atque iniuſto? PHÆ. Ita. SOCR. Nonne qui arte id agit, efficiet, vt idem eiuſdem tum iuſtum, tum iniuſtum appareat? PH. Quid prohibet? SOC. Et in concione, vt eadem ciuitati modò bona, modò contraria videãtur? PHAE. Certè. SOC. Enimverò Eleatem Palamedem artificio ſuo efficere ſolitum accipimus, vt eadem audientibus ſimilia & diſſimilia, vnum & multa, manentia & fluentia viderentur. PHAE. Maximè. SOC. Facultas ergo contradictoria, non in iudiciis ſolùm & concionibus, verumetiam in omnibus, vt apparet, quæ dicuntur, quandoquidem vna quædam ars eſt, verſatur: qua quis poterit omnia omnibus, & quæ poſſunt, & quibus poſſunt, ſimilia fingere, & alio ſimilia iſta occulente in lucem educere. PH. Quónam pacto id ais? SOCR. Hoc equidem. Num deceptio in his quæ multùm, an quæ parum differunt, accidit? PH. In his quæ parum. SOC. Atqui ſi paulatim tranſieris, latebis magis dum ad contrarium venies, quàm ſi ſubitò tranſilieris? PH. Quidni? SOCR. Oportet igitur eum quicunque decepturus ſit alium, ipſe minimè decipiendus, ſimilitudinem & diſſimilitudinem rerum exquiſitè dignoſcere. PHÆ. Neceſſarium eſt. SOC. Nunquid igitur ſingulorũ veritatis inſcius poterit eius quod ignorat ſimilitudinem in vniuerſis paruam aut magnã diiudicare? PH. Impoſſibile id quidem. SOC. Ergo illos qui præter rerum naturam opinãtur, falſique ſunt, cõſtet propter ſimilitudines aliquas ſic eſſe affectos. PH. Sic accidit. SOC. Num igitur poterit quiſquã ſi rem quancunque ignorauerit, artificioſè aliquẽ ſenſimq; à vero in contrarium per ſimilitudines aliquas ſigillatim traducere? aut errorem hunc in ſeipſo vitare? PHÆ. Nunquam. SOCR. Quamobrem, ô amice, quicunque veritatem ignorat, & opinionibus ducitur, dicẽdi quoque facultatem, vt videtur, inertẽ exhibet atque ridiculam. PH. Ita videtur. SOCR. An vis in oratione Lyſiæ, quam in manibus habes, & in noſtra diſputatione videre, vbi artificioſè, & vbi ſine arte agitur? PHAE. Maximè omnium. Nudè enim in præſentia loquimur, cùm exemplis idoneis careamus. SOCRA. At enim fortuna quadã rationes dictæ ſunt, vt videtur, exemplo monſtrantes, compotem veritatis virum dum verbis iocatur, trahere auditores. Atque ego, ô Phędre, locales deos huius rei cauſas arbitror. Fortè etiam Muſarum prophetæ ſuper capita noſtra cantores munus hoc nobis inſpirauerunt. Ego enim dicendi artem habeo nullam. PH. Eſto vt ais. Solùm quod dicis oſtende. SOCR. Age itaque, prooemium orationis Lyſiæ lege. PHAE. Mearum quidem rerum ſtatus ſic, vt intellexiſti, ſe habet: itaque cùm ita ſit, quemadmodũ nobis conducere putem, audiſti. Arbitror equidẽ me non minus ob id abs te ſiquid petiero cõſecuturum, quòd amore tui captus minimè ſum. Nam amatores cum primùm amare deſierint, collati beneficij pœnitet. SOC. Deſine. In quo iſte delinquat, & quid ſine arte faciat, dicendum. Nónne? PHAE. Profectò. SOC. An nõ conſtat cuiq;, quòd in aliis, dũ loquimur, idem ſentimus omnes, in aliis verò non idem? PHAE. Quamuis quod ais intelligere videor, planius tamen vt dicas cupio.

Deceptio in iis quæ parũ differunt.

Decepturum alium quid noſſe debeat.

Concluditur oratoriam ſine veritate eſſe deridendam.

SOC.

SOC. Quādo quis ferri nomen, vel argenti pronunciat, idē omnes protinus intelligimus. PHAE. Prorſus. SOC. Quid cum iuſti, vel boni nomen? nonne alius aliò fertur? atque cum aliis, & nobiſcum ipſi ambigimus? PHAE. Magnopere. SOC. In aliis ergo conſentimus, in aliis diſſentimus. PHAE. Sic eſt. SOC. Vbinam facilius falli poſſumus? & in quibus horum rhetorica plurimùm valet? PHAE. Patet, in quibus ambigimus. SOC. Oportet igitur eum qui rhetoricam ſit aſſecuturus primū hęc ordine diſcreuiſſe, & quæ vtriuſq; ſpeciei figuræ ſint percepiſſe, & vbi maximè falli ambiguitate multitudo poteſt, vbi non poteſt. PH. Præclaram quandam, ô Socrates agnoſceret ſpeciem, qui cogitatione id caperet. SOC. Deinde oportere arbitror, eum nihil latere, cū ad ſingula venerit, ſed acutè perſentire, id de quo dicturus ſit, vtrius ſit generis. PHAE. Cur non? SOC. Quid porrò amorem? vtrum ambigui generis, an alterius eſſe dicemus? PHAE. Ambigui prorſus. SOC. An putas eum tibi illa de ſe dicere conceſſurum, quæ ſuprà dicebas? quod videlicet amato ſimul atque amanti pernicioſus eſt, ac rurſus quòd omnium maximum eſt bonorum? PHAE. Scitè loqueris. SOC. Sed id quoque dicas, ego enim propter diuinum illum afflatum non admodum memini, num amorem in diſputationis principio definierim. PH. Per Iouem mirificè. SOC. O quantò ſolertiores Acheloi nymphas, & Pana Mercurij filium Lyſia Cephali filio ad orationes cōponendas eſſe demonſtras! An verò nihil dico? ſed Lyſias quoque in amatorij ſermonis exordio coēgit nos intelligere Amorē, certū aliquid eſſe quod ipſe volebat, atq; ad id ſequentia referens orationem omnē peregit? Viſne principiū rurſus legamus? PHAE. Vt lubet, quamuis ibi quod quæris, minimè ſit. SOC. Lege, vt illum ipſum audiā. PH. Mearum quidem rerū ſtatus, ſicuti intellexiſti, ſe habet: atq; cùm ita ſit, quemadmodum nobis cōducere putem, audiſti. Arbitror equidem nō minus ob id abs te ſiquid petiero, conſecuturū, quòd amore tui captus minimè ſum. Nam amatores cùm primū amare deſierint, collati beneficij pœnitet. SOC. Permultum abeſſe videtur, vt quod quærimus, faciat. ſiquidem non à principio, ſed à fine modo quodam conuerſo, & reſupino ſermonem trāſigere nititur, incipitq; ab illis, quæ amator extincto amore adoleſcentibus obiicit. An fortè nihil dixi, ô Phædre mi lepidum caput? PHAE. Finis eſt profectò, ô Socrates, de quo ſermonem habet. SOC. Quid alia? nônne ſparſim diſiecta omnia videntur? An cenſes quod ſecundo loco poſitum eſt, neceſſitate quadam ita eſſe ſubiūctum? aut aliquid aliud ab illo dictorum? Nam mihi quidem vtpote omniū ignaro, videtur non ingeneroſè quicquid incidit à ſcriptore dictum fuiſſe. Tu verò neceſſitatē ſcribendi aliquam habes, per quam ille ſic ea inuicem deinceps diſpoſuit? PHAE. Optimus es, ô Socrates, ſiquidem me putas ſcripta adeò ſubtiliter poſſe diiudicare. SOC. Sed hoc arbitror te dicturū, oportere orationem omnem tanquam animal quoddam conſtitui, vt ſuum quoddam habeat corpus, quod neque ſine capite ſit, neque pedibus careat, ſed habeat media atque extrema ſibi inuicem & toti conuenientia. PHAE. Quidni? SOC. Conſidera quæſo, vtrum amici tui oratio ſic ſe an aliter habeat. Reperies eam nihilo ab eo epigrāmate diſcrepare, quod Midæ Phrygio inſcriptum nonnulli fuiſſe tradūt. PHAE. Quid iſtud, & quale? SOC. Audi.

*Aenea virgo Midæ regis ſum impoſita ſepulchro,*
*Dúmque fluunt fontes, arbos dum celſa vireſcit,*
*Aeternum durans lugubre infiſto monumentum,*
*Atque Midam viatori narro hic eſſe ſepultum.*

Quòd verò nihil intereſt quamlibet eius partem vt primam, vel vt vltimam ponere, vt arbitror, tu ipſe vides. PHAE. Orationem noſtram mordes, ô Socrates. SOC. Hanc ergo, ne nobis ſuccenſeas, dimittamus, quáuis in ea multa repériri poſſe exempla videantur, quibus inſpectis vtilitas nobis ex hoc prouentura ſit, ne talia imitemur. Verùm ad orationes alias deſcendamus: habebant illę quidem nonnihil, vt arbitror, quod à viris dicendi ſtudioſis ſit obſeruandum. PHAE. Quid illud? SOC. Erant vtiq; contrariæ. altera ſiquidem amanti, altera non amanti inhærendum aſſeuerabat. PHAE. Ac ſtrenuè quidem. SO. Quod verius eſt, te reſponſurum putaram, videlicet ac furioſè quidem. Cæterùm quod quærebam id ipſum eſt. Furorem quendam Amorem vocauimus, an non? PH. Certè. SOC. Furoris autem duas ſpecies ponimus. Alteram ab humanis morbis. Alteram ex alienatione diuina, qua extra conſuetam vitæ conſtitutionem quis rapitur. PHAE. Omnino. SOC. Diuinæ autem partes quatuor, vt etiam dij præſunt quatuor. Et vaticinij quem inſpirationem Apollini, myſteria Dionyſio, poeticam Muſis, amatorium furorem Veneri & Amori omnium optimū tribuimus. Ac neſcio quo modo, dum amoris affectum per imagines quaſdam effingeremus, veritaten fortè aliquam attigimus, fortè etiam aliò tranſgreſſi ſumus. Ideóque miſcentes o: t o m non penitus improbabilem, fabuloſum quendam hymnum compoſuimus, & quaſi ludentes meum ac tuum, ô Phædre, dominum Amorem pulchrorum præſidem puerorū, modeſtè laudauimus. PHAE. Hæc mihi auditu non iniucunda. SOC. Hoc itaq; inde accipiamus, quo pacto à vituperatione ad laudes diſputatio pertranſiuit. PH. Quonam modo id ais? SOC. Mihi quidem videmur cætera reuera luſiſſe. At ſi quis duarum ſpecierum in quas modò fortuna incidimus, vim arte compræhenderit, opus non ingratum fuerit cōſecutus. PH. Quas ſpecies dicis? SOC. Vt in vnam ideam conſpiciens paſſim diſperſa conducat. quò ſingula definiens, manifeſtum reddat ſemper id quod docere inſtituit. Quemadmodum nos in præſentia quid Amor ſit definiuimus, ſiue bene ſiue malè id factum ſit. Certè hinc diſputatio noſtra claritatem in ſe habuit, cōſtantémq; ſibiipſi concordiam. PHAE. Alteram verò ſpeciē quam dicis, ô Socrates? SOC. Vt rurſus ſecundum ſpecies articulatim pro rerum natura incidat, neq; imperiti coqui ritu vlla membra confringat, ſed perinde faciat, vt ſuperiores ſermones fecerunt, qui concitationē mentis vnam cōmunem ſpeciem acceperunt. Quemadmodum verò in vno corpore membra gemina eodē nomine nuncupantur, dextrum vnum, ſiniſtrum alterum, ſic & concitationis ſpeciem in nobis natura vnā ſermones illi exiſtimauerunt. Et prior ille quidem partem ſiniſtrā diuidens, ac rurſus hanc partiens non prius deſtitit, quàm ibi ſiniſtrum quendam reperiret amorem, inuentúmq; vt par eſt, improbaret. Sequens alter in dextram furoris partem nos duxit, vbi Amorem nomine priori ſimilem, ſed diuinum inueniēs, & amplificans laudauit tanquam bonorum nobis cauſam maximorum. PHÆ. Veriſſima loqueris. SOC. Huiuſmodi ego diuiſiones collectionéſque, ô Phæ-

*Furoris ſpecies.*

*Diuini furoris quatuor.*



dre, amo, quo & intelligendi, & loquendi ſim cōpos. Ac ſi quē alium vnū & multa pro rerū natura perſpicere poſſe arbitror, eius ego veſtigia velut numinis cuiuſdā ſequor. Atq; eos qui id facere poſſunt, recténe an contrà cognominē, deus ipſe nouit. Voco autē hactenus dialecticos. Nūc verò dic obſecro, quo nomine tua Liſiæque ſententia nuncupari oporteat. An hæc dicendi ars eſt, qua Traſymachus, aliiq; vſi, ſapientes & ipſi in dicendo fuerunt, cæteroſq; reddiderūt tales, quicunque illis tāquam regibus offerre munera volūt? PHÆ. Regij quidem illi viri, non tamen earum rerū periti, de quibus interrogas. SOC. Sed hāc ſpeciem rectè ſanè dialecticam appellare videris, rhetorica verò adhuc nos fugit. PHÆ. Quomodo iſtud ais? SOC. Pulchrúmne aliquid erit, quod ab iis alienū, arte tamē percipiatur? Haudquaquam ſpernendū id tibi mihiq; eſt, ſed dicendū quid ſit reliquū in rhetorica. PHÆ. Permulta, ô Socrates, in libris de arte dicendi cōpoſitis tradita. SOC. Opportunè cōmemoraſti. Prooemiū arbitror primam orationis partem eſſe vocādam. Talia quædā egregia illa ornamenta artis appellas? PHÆ. Sanè. SOC. Sequitur ſecundo loco narratio, teſtimoniorúmque aſſertio. Tertio cōiecturæ. Quarto veriſimilia. Probationem quoque & approbationem, vt arbitror, optimus orationū faber Byzantius vir induxit. PHÆ. Eximiū dicis Theodorum? SOC. Equidem. Hic etiam inuenit quo pacto in accuſatione & defenſione fieri, & geminari redargutio poſſit. Egregium virū autem Euenum Pariū cur in mediū non adducimus? qui ſubdeclarationes primus inuenit, collaudationes præterea. nec deſunt qui dicant vituperationes huiuſmodi quaſdam carminibus memoriæ gratia illum inſerere. Vir enim ſapiēs eſt. Tiſiam verò Gorgiamq; dormire ſinemus, qui veriſimilia veris antepoſuerunt, ac vi orationis efficiunt, vt parua eſſe magna, & magna viciſſim parua, vetera item noua, & nouiſſima vetera videantur. Breuitatem quoque loquendi cōciſam, rurſuſq; infinitam verborū prolixitatē adinuenerunt. Quæ cùm olim ex me audiret Prodicus, riſit, ſéque ſolum inueniſſe aſſeruit, quibus verbis ars illa indigeat. Egere autem neque paucis neque multis, ſed mediocribus. PHÆ. Sapientiſſimè reſpondiſti Prodice. SOC. Hippiam verò nequaquam commemoramus: Arbitror enim cum ipſo Elienſem quoque hoſpitem conſentire. PHÆ. Cur non? SOC. Quid porrò de muſica Poli cōcinnitate dicemus? Qui geminationem verborum, inſignes ſentētias, comparationes, ſimilitudinéſque inuexit, nominúmque vſum ad orationis ſplendorē, prout à Licymnione didicit. PHÆ. Protagoræ autem ſcripta nónne talia quædam erant, ô Socrates? SOC. Recta ſanè ac propria, ô puer, Protagoræ eloquutio, & multa in ſtylo præclara. In cōmiſerationibus autē à ſenectute & paupertate cōmouendis Chalcedonius orator excelluit, in ira itē concitanda & ſedanda potens, quaſi incantatione, vt inquit, mulceret, in conficiendis ſoluēdíſque calumniis vnde opus fuerit, ſummus. De fine autē orationis omnes cōuenire vidētur, ſed hūc alij ἐπάνοδον, id eſt repetitionē, alij aliter nominār. PHÆ. Finem dicis ſummatim ſupradicta omnia in orationis calce in memoriam auditoribus reuocare? SOC. Hæc inquam, & ſiquid tu aliud habes quod de hac arte dicas. PHÆ. Exigua quidem habeo, neque memoratu digna. SOC. Mittamus exigua, ſed hęc in lucem potius educamus, vt quam, & quando artis vim habeant videre poſſimus. PHÆ. Et maximam quidem, ô Socrates, in hominum cœtibus potentiam habent. SOC. Habēt profectò. Sed, ô beate, tu etiam vide, vtrum tibi horum veſtis, quemadmodum mihi, rara diſſutaque videatur. PHÆ. Oſtende modò. SOC. Dic age. Si quis amico tuo Eryximacho, vel patri eius Acumeno dicat in hunc modum: Ego quidem illa ſcio corpori admouere, quibus & caleſcat pro arbitrio meo, & frigeat, vomitum quoque turſúſque deiectionem, & expurgationes alias prouocare, cæteráque huiuſmodi multa teneo, quibus cognitis, & medicū me eſſe profiteor, & alium quemlibet medicum me facere poſſe: quid illos reſponſuros exiſtimas? PHÆ. Quidnam aliud quàm percōtaturos, nūquid etiam ſciat quibus, quando, quouſque ſingula horum ſint adhibenda? SOC. Ergo ſi dicat nullo modo ſe id intelligere, ſed oportere eum qui ab ipſo didicerit, talia quædā facere poſſe, quid reſpondebunt? PHÆ. Certè huiuſmodi hominem inſanire, qui cùm ex aliquo medicorum libro audiuerit quandoq; aliquid, & in medelas nonnullas inciderit, neque quicquam artis intelligat, medicum euaſiſſe ſe putet. SOC. Quid verò ſi ad Sophoclem, & Euripidem diceret quis, ſcire ſe parua de re prolixam orationem habere, & contrà de magna breuiſſimam, & quoties velit miſericordiam mouere, atque eius contrariū, horrorem, & minas incutere, cæteraq; ſimilia, atque his docendis tragicā poeſim ſe docere putaret? PHÆ. Et hi, ô Socrates, vt opinor, illum riderent, qui tragœdiam aliud quicquam putaret eſſe, quàm horum compoſitionem, & partibus inuicem, & toti conuenientem. SOC. Non tamen ruſticè, vt arbitror, increparent, ſed facerent perinde ac muſicus aliquis offendēs hominem, credentem ſe muſicum eſſe ex eo quòd ſciat quo pacto fides tum grauiſſimæ reddantur, tum acutiſſimæ. hic enim non acerbè quidem diceret, ô miſer inſanis: ſed vtpote muſicus, ſic mitius admoneret. O vir optime, neceſſe eſt omnino hæc illū tenere qui futurus ſit muſicus. Nihil autem prohibet eum, qui ſic affectus eſt vt tu, de harmonia nihil penitus intelligere, nempe quæ ante harmoniam neceſſaria ſunt agnoſcis, harmoniam prorſus ignoras. PHAE. Rectiſſimè. SOC. Sic & Sophocles illum ſibi obuium, quæ tragœdiam antecedunt potius quàm tragœdiam habere diceret: & Acumenus medicus medicinæ præcedentia, nō medicinam. PHAE. Ita prorſus. SOC. Quid verò? ſi mellifluus Adraſtus, aut Pericles audirent, quæ nunc ipſi referebamus egregia verborū artificia, breuiloquia, ſimilitudines, & reliqua illa quæ in lucem producta cōſideranda iudicabamus, nunquid cenſemus illos quemadmodū nos præ ruſticitate aſperrimè illis ſuccenſuros qui talia ſcripſerint docuerintque, tanquam rhetoricam facultatem? An potius vtpote nobis ſapientiores, nos ita increpaturos? O Phædre atque Socrates, non ſuccenſendum eſt, ſed ignoſcendum, ſiqui diſſerendi ignari definire quid rhetorica ſit non poſſint: atque ita affecti, dum artem antecedentia poſſident rudimēta, rhetoricam inueniſſe ſe iactent, & ea docētes oratoriam artem abſolutā tradere profiteantur. Singula verò iſtorum ad perſuaſionem diſponere, totámque orationem contexere, quaſi in his præceptore opus non ſit, oportere diſcipulos ſuos propria induſtria comparare. PHAE. Talis profectò, ô Socrates, ars illa videtur eſſe, quam iſti tanquam rhetoricam docent, & ſcribunt. Ac mihi videris

*Qui diuidere poteſt pro rerum natura dialecticus eſt, id eſt metaphyſicus.*

*De diuidendi & tempore.*

deris vera dixiſſe. Verùm oratoris perſuaſoriſque veri artem quónam pacto,& vnde nobis vendicare poterimus? SOC. Conſentaneum eſt, ô Phædre, fortè etiam neceſſarium,quemadmodum in cæteris, ita & in hoc certamine peragẽdo perfectũ eſſe. Quippe ſi tibi natura vt ſis orator tribuerit, accedente doctrina & exercitatione excellens eris orator. Si quid verò tibi horum defuerit, mancus eris.

*Quando excellens orator.*

Quanta verò ars huiuſmodi ſit, non ea via quam Gorgias, & Thraſymachus ſequuti ſunt, ſed alia potius cõſtare videtur. PHAE. Quánam maximè? SOC. Videtur, ô vir optime, non iniuria Pericles oratorũ omnium perfectiſſimus extitiſſe. PHAE. Cur? SOC.

*Magnæ artes exercitatione dialectica & contēplatione indigent.*

Magnæ quælibet artes exercitatione dialectica,cõtemplationéque ſublimium in natura rerum indigent. Ipſa enim mentis ſublimitas, & vis efficax in quauis re perficienda,hinc quodammodo proficiſci videntur: quod Pericles ad ingenij accumen adiunxit.

*Pericles Anaxagoræ auditor.*

Anaxagoræ nanque huiuſmodi rerum indagatoris familiaritate fretus, contemplationi ſe tradidit, mentiſque & demẽtiæ naturam illam comprehendit, de qua Anaxagoras diffuſè diſſeruit. vnde ad dicendi artem quod ipſi conducere videbatur,traduxit. PHAE. Quomodo id ais? SOC. Medendi artis atque dicẽdi eadem fermè ratio eſt. PHAE. Quónam pacto? SOC. In vtriſque partiri naturam oportet, corporis quidem in vna, in altera animæ: ſi modò non exercitatione ſolùm & vſu, verumetiam arte corpori medicinas, & alimenta ita ſis præbiturus,vt & ſanum & robuſtum efficias: animæ autem per rationes legitimáſque inſtitutiones perſuaſionẽ affatim virtutemq́; adhibiturus. PHAE. Ita veriſimile eſt,ô Socrates. SOC. Animæ verò naturam abſque totius natura ſufficienter cognoſci poſſe exiſtimas? PHAE. Si Hippocrati Aeſculapij ſucceſſori credendum eſt neque etiam corporis naturam ſine doctrina huiuſmodi comprehendi poſſe putabimus. SOC. Scitè loquitur, ô amice. Oportet autem præter Hippocratem conſiderare vtrum diſputationis nobis ratio conſonet. PHAE. Aſſentior. SOC. De naturę igitur perſcrutatione quid Hippocrates, & vera ratio dicant, attende. An non ita cuiuſq; natura cogitanda eſt? Primò quidem vtrùm ſimplex illud ſit, an multiplex, de quo & ipſi habere artem, & aliis dare poſſe deſideramus.

*De natura ratione.*

Deinde ſi eſt ſimplex,facultas eius inueſtiganda eſt, quam, & ad quid agẽdo: rurſúsque quam, & à quo patiendo natura vim habeat. Quòd ſi ſpecies habet multas, his dinumeratis in ſingulis ſimiliter ac in vno naturalis & agendi & patiendi vis inquirenda. PHAE. Sic apparet, ô Socrates. SOC. Sine his verò progreſſio, tanquam cæci iter eſſe videtur, Non tamẽ cæco vel ſurdo,qui arte tractat aliquid,eſt comparandus. Sed patet quòd quiſquis arte alicui ſermones accommodat, ſubſtantiam naturæ illius exquiſitè monſtrabit, cui ſermones adhibet: id autem eſt anima. PHAE. Abſque dubio. SOC. Nónne ad id ſtudium illius omne contendit, vt huic penitus perſuadeat? PHAE. Prorſus. SOC. Conſtat igitur quòd Thraſymachus,& quicũque alius tradendæ incumbit rhetoricæ, primò quidem ſumma diligentia deſcribere declararéque debebit, vtrum anima naturaliter vnum,& quiddam ſimile ſit, an ſecundum formam coporis multiplex. hoc enim eſſe dicimus naturam oſtẽdere. PHAE. Omnino. SOC. Secundò quid facere cuique, quídve à quoque pati queat, oſtendere. PHAE. Certè. SOC. Tertiò diſtinctis ſermonum animæq́; generibus atque affectibus cauſas omnes percurrere,ſingula ſingulis accommodás, docenſq́; qualis anima,qualibus ſermonibus,quámve ob cauſam neceſſario hæc quidem ad credendum moueatur, illa verò nequaquam. PHAE. Præclariſſimum, vt videtur,hoc eſſet. SOC. Neq; igitur hoc,ô amice, neque aliud quicquam, ſi aliter tractetur, artificioſè vnquam tractabitur. Noſtri verò in hac arte ſcriptores, quos ipſe audiſti, callidi ſunt, & animæ naturam pulcherrimè cognoſcentes nos celant. Nos verò prius quàm hoc modo loquantur, & ſcribant, nunquam ex arte eos ſcribere cõfitebimur. PHAE. Quem dicis modum? SOC. Verba quidem ipſa non facilè dixerim.

*Quomodo arte dicendum.*

Quo autẽ modo ſcribere oporteat, ſi arte ſcripturi ſimus, quoad fieri poteſt exponam. PHAE. Dic,obſecro. SOC. Poſtquàm dicendi facultas quædam animi tractio, & oblectatio eſt, futurum oratorem neceſſe eſt quot ſpecies animus habet, cognoſcere: hæ verò tot taléſque ſunt, vnde tales alij, tales efficiuntur. His ita diſtinctis, ſermonum quoque tot taléſque ſunt ſpecies. Tales igitur animi, talibus quibuſdam ſermonibus certa quadam de cauſa ad talia quædam facilè perſuadentur: aliter verò affecti aliquá ob cauſam minimè. Oportet itaque eum qui hæc ſatis perſpexerit, poſtea in ipſis negotiis animaduerſa depræhenſáque momẽto poſſe ſignare, & ſenſus conſequi: alioquin nondum quicquam plus quàm verba ſibi quondam à doctoribus tradita habet. At cùm ſufficienter poteſt dicere, quis quibus ſermonibus perſuadeatur, præſentemq́; hominem acutè perſentit eo ingenio præditũ eſſe, de quo antea fuerit diſputatum, ſicq́; ipſum eſſe talibus ſermonibus ad talia compellendum: is ita inſtructus tunc demum perfectè artem hanc erit cõſequutus, cùm ad ſuperiora hæc adiunxerit,vt opportunitatem loquẽdi tacendiq́; calleat, & vſum abuſúmve breuiloquij, commiſerationis, vehemetiæ acrioris, amplificationiſq́;,cæterarumq́; partium orationis à præceptoribus traditarum rectè cognoſcat, antea verò nequaquam. Eum verò qui horum quocũque caruerit dicendo, aut docendo,aut ſcribẽdo, dixerítque ex arte verba ſe facere, qui non perſuadetur, exuperat. Cæterùm ſcriptor ita forſitã nos compellabit, O Phædre atque Socrates, itáne prorſus, an aliter dicendi artem capeſſendam eſſe cenſetis? PHAE. Impoſſibile eſt, ô Socrates, aliter, quamuis non paruum id opus appareat. SOC. Vera loquetis,atque horũ cauſa oportet omnibus ſurſum deorſúmque ſermonibus reuolutis perquirere nunquid via ad illam vlla facilior breuiórque occurrat, ne temerè per longam & aſperam pererremus, cùm liceat per breuem & planam incedere. Quare ſi quam tu opem afferre potes per ea quæ à Lyſia, vel aliquo alio accepiſti, reuoca in memoriam, & expone. PHAED. Experiundi cauſa poſſem quidem,non tamen ad præſens. SOC. Viſne ego tibi & ſermonem recenſeam, quem aliquando de huiuſmodi rebus audiui? PHAE. Quidni? SOC.

*Prouerbium.*

Aiunt igitur,ô Phædre, iuſtum eſſe, etiam quod de lupo dicitur, narrare. PHAE. Ac tu ita facias. SOC. Aiunt itaque nihil opus eſſe hæc adeò extollere ac magnificare: neque ab alto nimiſque procul diſputationem repetere. Quippe ſicut diſputationis principio diximus, oratorem futurum non oportere veritatem noſſe de iuſtis, & bonis, ſiue rebus, ſiue hominibus, natura, vel educatione talibus. Nam in iudiciis nulli prorſus horum veritatem vnquam, ſed



ſed perſuaſionem curæ eſſe ſolere. Id autem eſſe veriſimile, ad quod mentem intendere debeat, qui ſit arte dicturus. Neq; facta dicenda eſſe aliquãdo,niſi probabile ſit facta fuiſſe, ſed tã in accuſatione quàm defenſione ſemper veriſimilia inducenda: & omnino dicentẽ, veriſimile quidem perſequi,multa verò dicẽtem,verum negligere. hoc enim ſi in omni oratione ſeruetur, perfectam artem oratoriã exhiberi. PHÆ. Ea narraſti, ô Socrates, quæ dicunt qui artem rhetoricam profitẽtur. Memini enim id nos in ſuperioribus breuiter attigiſſe. Videtur autem hoc magnum quiddam eſſe his qui in hac arte verſantur. Sed & Tiſiã ipſum grauiter peſſundediſti. SOC. Dicat ergo id quoque nobis Tiſias,nunquid aliud probabile,& veriſimile nuncupet,quàm quod vulgo videtur. PHÆ. Quidnam aliud? SOC. Hoc præterea ſcitũ, & artificioſum inueniſſe & ſcripſiſſe videtur, quòd ſi quis imbecillis & audax cùm robuſtũ quendam timidúmque verberibus cæſum ſpoliauerit, in iudicium deducatur, neutrum horum verum confiteri oportet: ſed timidum quidem dicere nõ à ſolo audace illo eſſe ſe cæſum: audacem verò hoc refellere, duos ſolos fuiſſe monſtrantẽ, atq; ad tale quiddam confugere. Quónam pacto imbecillis cùm ſim, robuſtum hunc inuaſiſſem? Ille autem timiditatem ſuam non dicet, ſed falſum aliquid excogitans fortè aduerſarium arguet. Atque in aliis etiam talia quædam ſunt quæ arte dicuntur. An non ſic eſt, ô Phædre? PHÆ. Ita prorſus. SOC. O quàm callidè abſtruſam artem adinueniſſe videtur Tiſias, vel quicũque alius fuerit, vel quocũque alio cognomine delectetur. Sed nunquid hoc, ô amice, dicemus, an non? PHÆ. Quid iſtud? SOC. O Tiſia, iampridem antequàm accederes affirmabamus probabile iſtud, & veriſimile vulgo non aliter quàm per veritatis ſimilitudinem fieri. Similitudines autem veri ab eo qui veritatẽ nouit, aptiſſimè vbique reperiri poſſe aſſerebamus. Quapropter ſi aliud quicquam de hac arte dixeris, auſcultabimus quidem: ſin minus, his quæ paulò antè diximus,fidem præſtabimus, quòd vidẽlicet niſi auditorum quis ingenia nouerit diſtinxeritq́;, atque res ipſas in ſpecies ſuas diſcreuerit, rurſuſq́; ſingulas idea vna compræhenderit, nunquam dicendi artem quoad homini licet,adipiſcetur. Hoc autem ſine longo ſtudio aſſequetur nunquã. In quo non ideò inſudabit vir prudens, vt dicere & agere ad homines poſſit, ſed vt ea potius pro facultate & loqui & facere quæ diis grata ſint valeat. Viri enim nobis ſapientiores, ô Tiſia, virum mentis compotẽ aiunt non id meditari debere, vt conſeruis ſuis niſi prout contigerit, obſequatur, ſed vt dominis bonis atque ex bonis obtẽperet. Quamobrẽ ſi longior ſit circuitus,ne mireris. Nõ enim vt ipſe putas, ſed magnarum rerum gratia circumeundum. Erũt autem, vt ratio dictat, ſi quis voluerit, hæc pulcherrimè ex illis effecta. PHÆ. Perpulchrè admodum dici hoc videtur, ô Socrates, modò aliquis aſſequi poſſit. SOC. At præclarũ eſt, ad præclara ſemper anniti, & quicquid contigerit tolerare. PHÆ. Valdè. SOC. De arte hactenus,& inſcitia orationis ſit dictum. PHÆ. Satis profectò. SOCR. Reliquum eſt vt ſcribendo

*De ſcribẽdi decoro.*

quid deceat, quid dedeceat dicamus. PHÆ. Planè. SOC. Sciſne quo pacto maximè de ſermonibus dicendo vel agẽdo deo placere potes? PHÆ. Minimè Tu verò? SOC. Audiui equidẽ nonnulla à veteribus tradita: verum autem ipſi intelligunt. Id verò ſi nos inueniremus,nunquid humanarum deinceps nobis opinationum cura nulla futura ſit? PHÆ. Ridicula ſinè interrogatio, ſed quæ audiſſe dicis, recenſe. SOCR. Audiui equidem circa Naucratim Ægypti priſcorum quendam fuiſſe deorum, cui dicata ſit auis quam Ibim vocant, dæmoni autem ipſi nomen Theuth: hunc primum omnium numerum, & numeri computationem inueniſſe,geometriámque,& aſtronomiam, talorum rurſus, alearumque ludos, & literas. Erat tunc totius Ægypti rex Thamus, & in eminẽtiſſima ampliſſimáque ciuitate, quas Græci Ægyptias Thebas appellant, deumq́; ipſum Ammonem vocant. Ad hunc Theuth profectus, artes demonſtrauit ſuas, dixitque eas diſtribui deinceps Ægyptiis cæteris oportere. Verùm ille quæ cuiuſq́; vtilitas foret, interrogauit: & ipſo referente, quod bene dictum videbatur, probabat quidem: quod contrà, vituperabat. vbi multa de qualibet arte in vtráque partem Thamus fertur Theuthi oſtẽdiſſe, quorum ſingula ſi enarrare pergamus, prolixior erit oratio. Cùm verò ad literas deſcendiſſent, Diſciplina hæc, inquit Theuth, ô rex, ſapientiores & memoria promptiore Ægyptios faciet. Memoriæ nanque & ſapientiæ remedium id eſt inuentum. At ille, O artificioſiſſime Theuth, inquit,alius quidem ad artis opera fabricanda idoneus eſt, alius ad iudicandum promptior quid emolumẽti damníve ſint vtẽtibus allatura. Atqui & tu literarum pater propter beneuolentiam contrarium quàm efficere valeant affirmaſti. Nam illarum vſus propter recordationis negligẽtiam obliuionem in animo diſcentium pariet: quippe qui externis literarum confiſi monimentis, res ipſas intus animo non reuoluent. Quamobrem non memoriæ,ſed monitionis remedium inueniſti. Sapientiæ quoque opinionem potius quàm veritatem diſcipulis tradis. Nam cum multa abſque doctrina à te audierint, multarum rerum periti vulgo cum ignari ſint, videbuntur. Conſuetudine quoque moleſtiores erunt, vtpote qui non ſapientia ipſa ſint præditi, ſed opinione ſapientiæ ſubornati. PHÆ. Facilè tu,ô Socrates Ægyptios,& alios cuiuſuis gẽtis ſermones facis. SOC. At, ô amice, qui in Iouis Dodonæ templo verſantur, ex quercu ſermones primos fatidicos erupiſſe aſſerunt. Priſcis itaque illis, vtpote qui non ita vt vos recentiores, ſapientes erant,ſatis erat ob eorum inſcitiam petras & quercus audire, modò vera promerent. Tu forſitan intereſſe cenſes,quiſnam cuiúſve ſit, qui dixerit. Non enim id ſolum conſideras, veráne an falſa dicantur. PHÆ. Rectè admodum increpuiſti, ac mihi videtur ita in literis euenire, vt Thebanus ait. SOC. Igitur quicunque ſe putant ſe artem aut mãdare literis, aut mandatam ſuſcipere, vt certum quiddam & firmum ex literis ſit futurũ, admodum ineptus eſt, ac reuera Ammonis vaticinium prorſus ignorat, cùm plus aliquid in ſcriptis eſſe credat,pręter id quòd ſcienti res ipſas quæ in literis ſignificantur, commemorant. PHÆ. Rectiſſimè. SOC. Graue id habet, ô Phædre, ſcriptura,& picturæ reuera perſimile. Picturæ nanque opera tanquam viuentia extant: ſiquid verò rogaueris, verecunde admodum ſilent. Non aliter ſermones putabis fortaſſe quaſi aliquid ipſos intelligentes dicere. Verùm ſi ſciendi auidus ab is dictorum aliquid ſciſcitaberis, idem in his ſemper, & vnum ſignificatur: omniſque ſermo cùm ſemel ſcriptus eſt paſſim reuoluitur æquè apud intelligentes, atque alios, inter quos minimè decet, neſcitq́; dicere qui-

bus oportet,& quibus non oportet. Iniuria verò immerito contumeliáque affectus patris ſemper eget præſidio. Ipſe enim neq; aduerſario repugnare, neq; opem ferre ſibiipſi poteſt. PHAE. Hæc quoq; rectè abs te dicta videntur. SOC. Quid porrò? Alium videmus ſermonem huius fratrem, quemadmodum legitimus ſit,& quantò melior atq; potentior quàm is naſcatur? PHAE. Quem iſtum? & quomodo fieri dicis? SOC. Eum, inquam, qui in animo diſcentis cum ſcientia ſcribitur, quia ſibiipſi auxiliari poteſt, intelligitq; apud quos loquendum ſit, apud quos tacendum. PHAE. Scientis ſermonem dicis viuentem,& animatum, cuius oratio ſcripta ſimulachrũ quoddam non iniuria nuncupabitur. SOC. Omnino, ſed hoc quoq; mihi dicas. Mentis compos agricola núquid chariſſima ſibi ſemina, quorum fructus expectat, æſtate in Adonidis hortis ſummo ſtudio & diligentia ſparget, gaudebitque ſpectare eos intra dies octo iam pulchros effectos: An potius ſi quando id egerit, feſti cuiuſdã diei ludiq; gratia faciet? At vbi ſeriò agens agriculturæ ſtudium adhibuerit, feret quidem vbi conuenit, & ſatis ſe conſecutum putabit, ſi octo menſiũ interuallo ſatio ſua ad fruges peruenerit? PHAE. Ita prorſus, ô Socrates, illa quidem ioco, vt ais, hæc autem ſeriò faciet. SOC. Hominem verò iuſtorum, honeſtorum, bonorúmq; ſcientiam poſſidentem agricola imperitiorem ad ſemina ſua ſpargẽda putabimus? PHAE. Minimè omniũ. SOC. Nõ igitur in aqua nigra ſtudioſè ipſa ſcripturus calamo cum ſermonibus ſeminabit, cum ſuccurrere illis periclitantibus nequeat, nequeat & ex ipſis veritatẽ ſufficienter oſtendere. PHAE. Certè id nõ eſt conſentaneum. SOC. Non ſanè. Cæterũ hortos quidem literarum, vt ludi cauſa, vt videtur, feret atque deſcribet, & poſtquàm ſcripſerit tanquam monimenta theſauroſque ad ſenectutis futuræ obliuionem, tam ſibi, quàm cæteris veſtigiorum eorundem ſectatoribus, lætabitur vtiq; natos iam tenellos ſuos fructus inſpiciẽs, cæteriſque hominibus ludos alios ſequentibus,& conuiuia horumq; ſimilia celebrantibus, ipſe interim his omiſſis in ſermonum oblectamentis vitã ducet. PHAE. Pręclariſſimum præ aliorum viliſſimo narras, ô Socrates, eius ludum, qui poteſt in ſermonibus ludere, ac de iuſtitia, & aliis quæ tu dicis, confabulari. SOC. Eſt ita profectò, amice Phædre, ſed multò mea ſententia in his præclarius ſtudium, quãdo quis arte dialectica vtens, animam nactus idoneam ſermones cum ſcientia plantat, & ſeminat, qui & ſibiipſis, & ſatori ſuo afferre opem poſſunt, fructúſve producunt, & ſemina reddunt. Vnde alij in moribus aliis nati id ſemper munis immortale ſeruare poſſunt, atque eum qui hæc habet, beatiſſimum quoad homini licet, efficiunt. PHAE. Multò id quoque præclarius. SOC. Nunc iam illa, ô Phædre, his conceſſis diſcernere poſſumus. PHAE. Quænam? SOC. Ea videlicet quorum cognoſcẽdorum gratia hucuſque deſcendimus, vt vituperationem Lyſiæ diſcuteremus in ipſa ſcribendi arte, ſermonéſq; ipſos, qui vel arte, vel ſine arte ſcribuntur: artificioſum quidem,& artis expers, ſatis iam declaraſſe videmur. PHAE. Sic apparet. SOC. Meminiſſe rurſus oportet non prius poſſe aliquem, dicendi artem ad ſummum callere ad perſuadendum atq; docendum, vt ratio ſuperior nobis oſtendit, quam veritatem earum rerum quas dicit aut ſcribit cognouerit, vniuerſámque rem definire & definitione poſita rurſus ſecundum ſpecies vſque ad indiuidua diuidere nouerit: atque hac ratione animam contemplatus, & quid cuique ingenio congruum eſt aucupatus, ita maximè diſponat exornétque ſermonem, varię quidem animæ varios,& harmonia multiplices, ſimplici verò ſimplices ſermones accommodans. PHAE. Sic prorſus apparuit. SOC. Quid autem de illa quæſtione dicemus quàm ſuprà tetigimus? honeſtúmne an turpe ſit orationes pronuntiare,& ſcribere,& quomodo ſtudium hoc iure vituperari queat, quomodo nequeat? Num ſuperiora nobis hoc ſatis declarauerunt? PHAE. Quænam illa? SOC. Quippe, ſiue Lyſias, ſiue alius quiſpiam ſcripſit quandoque, aut ſcribit, ſcribétque priuatim vel publicè, ciuiles quaſdam conſtitutiones, ita vt ſuis in ſcriptis magnam quandam ſtabilitatem & certitudinem putet ineſſe, turpe id eſſe ſcriptori, ſiue dicatur à quoquam, ſiue non dicatur, putandum eſt. Siquidem ignorare quid verum ſit, quid falſum, de iuſtis & iniuſtis, de bonis & malis, etiamſi vulgus vniuerſum laudauerit, fieri nunquam poteſt quin ſit reuera turpiſſimum. PHAE. Turpiſſimum. SOC. Contrà qui in oratione quacunque de re ſcripta ludum iocúmque neceſſarium putat, orationémque nullam aut ſolutam, aut aſtrictam numeris magno componendi ſtudio dignam eſſe ducit, inſtar eorum qui ſine diiudicatione & doctrina perſuadendi tantùm gratia carmina recitare conſueuerunt: ſed reuera ſermonum illorum optimos commonendi peritos cauſa compoſitos fuiſſe: in ſermonibus autem his, qui docendi diſcendique cauſa dicuntur, ac verè in animo de iuſtis, honeſtis, & bonis ſcribuntur, duntaxat perſpicuitatem perfectionémque ineſſe, eoſq; ſolos ſtudio dignos exiſtimat: iudicátque ſermones huiuſmodi filios ſuos legitimos eſſe vocandos, cum ante omnia qui ipſi ineſt, ſi modò ſit inuentus, deinde quicunq; ex hoc fœtu filij, fratréſque, vel in ipſius, vel in aliis aliorum mentibus, ſic vt decet, nati ſunt, reliquos autem omnes poſtponit: hic vir, inquam, talis, ô Phædre, videtur eſſe, quales eſſe nos exoptaremus. PHAE. Equidẽ vt dicis, cupio prorſus, & voto precor. SOC. Sed hæc iam ſatis à nobis de arte dicendi, quaſi ludentibus dicta ſint. Quare Lyſiæ dicas, nos ad nymphæ Muſarúmque profluentem profectos, ſermones quoſdam audiſſe, qui dicere iuſſerunt Lyſiæ, cæteriſque orationum ſcriptoribus, Homero præterea, & ſiquis alius nudam poeſim, vel cantu exornatam compoſuit, Soloni poſtremò, & omnibus qui ciuiles inſtitutiones literis mandauerunt: quòd ſi veritatis conſcij talia compoſuerunt, poſſúntque ſua in diſcuſſionem tracta defendere, ac dicẽdo efficere, vt præ verbis ſcripta vileſcant, non vtique ab his quæ calamo luſerunt, ſed ab illis potius quæ ſeriò excogitarunt, cognominandi videntur. PHAE. Quænam cognomina, & quo pacto accommodas? SOC. Sapientis cognomen, ô Phædre, magnum, ſolíque Deo conuenire videtur. Philoſophi verò, aut ſimilis alicuius cognomine eiuſmodi viros quales modò deſcripſimus, conuenientius modeſtiúſque nuncuparemus. PHAE. Certè non dedecet. SOC. Eum igitur qui nulla habet in ſe pręſtantiora iis quę conſcripſit,& ſurſum deorſúmque retorquens, diuturna emendatione addendo, vel ſubtrahendo compoſuit, iure poetam vel orationum legúmue ſcriptorem cognominabis? PHAE. Quídni? SOC. Hæc itaq; amico referas tuo. PHAE. Tu verò quid facies? neque enim amicus tuus prætermittendus. SOC. Quis iſte? PHÆ. Iſocratem probum inquam. Quid illi nunciabis? ô Socrates. Quem eſſe dicemus? SOC. Adoleſcens etiam nunc, ô Phædre, Iſocrates eſt. Sed quid de illo augurer, lubet dicere. PHÆ. Quid tandem? SOC. Maiore ingenio mihi videtur eſſe, quam vt cum orationibus Lyſiæ comparetur. Præterea ad virtutem maiore indole, vt minimè mirum futurum ſit, ſi cum ætate proceſſerit, aut in hoc orationum genere cui nunc ſtudet tantum quantum pueris reliquis præſtet omnibus, qui vnquam orationes attigerunt, aut ſi non contentus his fuerit, diuino aliquo animi motu maiora concupiſcat: ineſt enim natura philoſophia in huius viri mente quædam. Hæc ergo ab iis diis accepta, Iſocrati mihi dilectiſſimo nuncio. Tu illa Lyſiæ tibi chariſſimo. PHÆ. Ita fiet. Sed abeamus hinc cum æſtus nõnihil iam deferbuerit. SOC. Vota prius his facienda ſunt quàm abeamus. PHÆ. Quidni? SOC. O amice Pan, & alij omnes, qui locum hunc colitis dij, date mihi vt pulcher intus efficiar: & quæcunque extrinſecus habeo, intrinſecis ſint amica. Diuitem autem ſapientem ſolum exiſtimem. Tantum verò mihi ſit auri, quantum nec ferre, nec ducere queat alius, niſi vir temperans. Nunquid aliud orandum cenſes? ô Phædre: mihi enim ſatis eſt precatum. PHÆ. Mihi quoque eadem opta. Amicorum enim communia omnia. SOC. Abeamus.

*Hæc Cicero in Oratore ſuis verbis.*

# APOLOGIA SOCRATIS.

## MARSILII FICINI ARGVMENTVM.

*ANtiqui gentium Theologi in treis diuiſi ſunt ſectas. Alij quidem dæmonibus ſolùm ſacrificabant, diffidentes, vt arbitror, vota hominum ad cœleſtia peruenire. Alij verò cœleſtia quoque colebant, putantes illa nõ viuere ſolùm atque intelligere, ſed etiam radiis ſuis circumſpicere cuncta atque audire: ideóque tam ſacrificiorum ritus ab eis proſpici, quàm ſupplicũ laudes preceſque exaudiri: veruntamẽ animorum in corporibus his viuentium vota, ad deos illos, qui nullam cum corporibus commercium habeant, peruenire non poſſe. Alij denique hos ipſos deos in primis venerabantur, iudicantes à ſummis rerum cauſis effectus omnes etiã humanos tam cognitione, quàm virtute perfectiſſimè contineri. Deos vero vocabant tum viſibiles id eſt cœleſtes, tum inuiſibiles id eſt ſupercœleſtes, quos noſtri vocãt angelos, & ipſi deos quaſi proximos ſummi Dei cõtẽplatores atq; miniſtros. Præterea triplicem hi prouidentiam eſſe putant. Vniuerſalem quidem in Deo, per quam omnibus omnia proſpiciat atq; præbeat. Minus verò in diis vniuerſalem, per quam omnibus quidem conſulant: non omnia tamen munera, ſed quædam omnibus exhibentes. Particularem denique in dæmonibus, qua videlicet quædam quibuſdam iam largiantur. Et dæmones quidem in totidẽ diſtribuunt ordines, quot in cœlo ſunt ſtellæ, vt alij Saturni ſint, alij Iouiales, aliique ſimiliter. Cunctos autẽ ordines & in igne collocãt ſed ignea ratione, & in aere puro ſed ratione aerea, & in aere craſſo, ratione videlicet aquea. Hos aqueos arbitrantur alios aliis ſpeciebus viuentium præſidere, ſenſualiq; & vegetali vbiq; naturæ fauere. Quos Plato inquit ſtatim ab initio malorum plurimis voluptatem immiſcuiſſe. Aereos autem dæmones rationali potius fauere potentiæ, eámque à vegetali ſenſualique natura quodammodo ſegregare. Igneos tandem diſcurſum rationis ad ſubliniora contemplanda conuertere. Atque hoc pacto voluptuoſæ vitæ dæmones aqueos, actiuæ aereos, contemplatiuæ igneos dominari. Cùm verò deos immortales atque impatibiles arbitrentur, homines verò mortales atq; patibiles, dæmones omnes quidem affectu patibiles, ſuperiores verò mediòſque etiam immortales, infimos verò longæuos. Præterea in omnibus affectus erga corporea collocãt: ſed in primis ſecundum quendam tranquillæ prouidentiæ morem: in ſecundis humanos quidem, ſed moderatos: in tertiis ad perturbationes noſtras iam declinantes. Item dæmones alios naturales ab initio conſtitutos, alios peregrinos, ſcilicet hominũ animos in aerea tranſlatos corpora, hominéſque ea qua antea conſueuerant ratione curantes. Præterea alios dæmones plagis terræ maioribus, alios anguſtioribus vrbibúſque præeſſe. Quoſdam etiam homines ſingulos gubernare, quos animæ la[illegible] ētes in corpus fuerint pro vitæ electione ſortitæ, deinceps electæ vitæ duces & exploratores & indices. Proinde animas hominum alias Saturniorum dæmonum, alias Iouialium, alias aliorum tum ſiderum, tum dæmonum naturis accommodari. Corporum quoque noſtrorum complexiones ſimili quadam ratione diſtingui. Animalia item & plantas metalláque & lapides ad ſiderum ſimiliter dæmonúmque varietatem inter ſe natura diſcerni, vt alia inter hæc ſolaria ſint, alia verò lunaria, cæteráque ſimiliter. In his quę diximus, Platonici omnem ſacrificiorum, oraculorum, diuinationum vim conſiſtere arbitrantur. Profectò & ipſe Plato antiquiores theologos imitatus, & Platonici omnes oraculorum hiſtoriam vbique tanquam veram accipiunt, rationibúſque confirmant. Mitto quantam his in Phędro adhibeat fidem, quantã & in Timæo, in Phædro quidem humanam ſapientiam præ illa quę ab oraculis furoribúſque diuinis habetur nihili pendens: in Timęo autem dicens eatenus à philoſopho de rebus diuinis affirmandum eſſe, quatenus diuinis oraculis cõfirmetur. Mitto quàm plurima apud Platonem ſimilia. certè in Apologia totam Socratis ſui defenſionem ab oraculis vaticiniiſque auſpicatur: imò verò, quod maximum eſt, tota Socratis & ſapientiſſimi & iuſtiſſimi vitam aſſerit tum ad Apollinis oraculum, tum ad ſui cuiuſdam dæmonis vaticiniũ inſtitutam. Si quæras qualis Socratis dæmon fuerit, reſpõdebitur igneus, quoniam ad contemplationem ſublimium erigebat. Item Saturnius, quoniam intentionem mentis quotidie mirum in modum abſtrahebat à corpore. Attributus quoq; ab initio, non acquiſitus. Nam ſibi à puero dicit aſpirauiſſe. Non prouocabat vnquã, quia nõ Martius, ſed ſæpe ab actionibus reuocabat, quia Saturnius. Item non adhibebat calcaria viro ſatis per ſe ad honeſta propenſo, ſed cohibebat fræno, vbi in eligendis ad finem viis ob coniecturarum fallaciam poſſe decipi videretur. Aſpirabat menti, oſtenta oculis, voces auribus ſuggerebat. Sed quibus oculis atque auribus? viſui videlicet atque auditui qui per omne eduntur corpus æthereum ſub manifeſto hoc corpore latens. Poterat autem Socrates per æthereos ſentire ſenſus, ab elementalibus ſenſibus ſe facile reuocans. Oſtenſa cernebat per eoſdem ſenſus & ſomnians pariter atque vigilãs. Similiter Auicenna probat prophetas angelorum & ſpecies cernere, & voces audire. At cur Socrates paucique ſimiles dæmonem ſuum animaduertunt? Quoniam pauci vel genitura, vel diſciplina dæmonici ſunt, plures humani, plerique ferini. Cur item aliàs dæmonem aliàs Deum vocat? Quia ſublimis dæmon Socratem, quaſi Dei interpres nunciuſque afflabat. Sed nũquid ipſum Socratis intellectum poſſumus dæmonem nuncupare? Poſſumus certè. Nam Timæus inquit, Deum nobis ſupremam animi partem tanquam dęmonem tribuiſſe. Rurſus in Sympoſio ipſe mẽtis amor ad diuinam pulchritudinem contemplandam, dæmon cognominatur. Verùm præter hæc neceſſe eſt ſuperiorem nobis ſubſtãtiam dæmonis præſidere, propterea quòd vt in Sympoſio Legibúſque probatur humanum genus vtpote à diuinis maximè diſtans, media quadam natura indiget, qualis eſt dęmonica, quaſi conciliatrice. Neque iniuria diuina prouidentia, vt in Politico Protagoráque probatur, dæmones nobis præfecit propinquiores quaſi paſtores, ſiue vt in Critia dicit, gubernatores. Homo ſiquidem in hac ignorantiæ caligine conſtitutus, innumeriſq; fortunæ vel malis agitatus, vel diſtractus illecebris ad conſtitutum ſibi à Deo finem abſque perpetuo Dei auxilio peruenire nõ poteſt. Hinc probat Deum nos dæmonibus purioribus, quaſi rectoribus commendaſſe, qui vaticiniis, auguriis, ſomniis, oraculis, vocibus, ſacrificiis, inſpirationibus adiuuarent. Horum verò ex numero eſſe vult familiarem Socratis dæmonem à mente Socratica differentem. Hæc enim Socratem ſæpe prouocat, ille verò prouocat nunquam. Item hæc niſi loquatur, aut ſcribat, docere non poteſt. Ille verò, vt in Theage probatur, multos etiam ſilendo docebat. Præterea quòd & voce & ſignis Socratem corrigat, ſignificat dæmonem hunc aliquid eſſe præter mentem. At ſi minus tibi placet & familiarem hominis ducem dæmonem appellare, ſaltem, vt placet noſtris, bonum angelum appellato. Poſt hæc Apologia nos cogit nonihil de oraculis ſtatuiſque tractare. Principio ſi quæras quam ob cauſam dæmones ſolita illa quondam miracula noſtris ſeculis non efficiant: reſpondebitur, Chriſtum & dæmones malos ſuo illo imperio priuaſ-*